

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

Muusikapedagoogika õppekava

Jaana Oberst

**ÕPETAJATE JA LAPSEVANEMATE ARUSAAMAD LASTE
VÄÄRTUSTE KUJUNEMISEST VALGA LASTEAED BURATINO
NÄITEL**

Magistritöö

Juhendaja: Marvi Remmik (PhD)

Kaitsmisele lubatud:

Tallinn/Viljandi 2016

ABSTRAKT

Käesoleva magistritöö eesmärgiks on on välja selgitada, millised on õpetajate ja lapsevanemate arusaamad väärtuskasvatusest ning kuidas erinevad sihtgrupid - õpetajad ja lapsevanemad tajuvad väärtuste avaldumist lasteaia koguperepidude traditsioonis ning sellega seotud protsessides.

Käesoleva töö probleem seisneb selles, et kuigi lasteaiaped on väärtuskasvatuse vaatevinklist väga oluline ja väljapaistev osa, kuhu on kaasatud ka lapsevanemad, pole teada, kuidas teadvustavad ja hindavad õpetajad lasteaiapidusid kui osa lasteaia süsteemsest väärtuskasvatusest ning kuidas näevad väärtuste toimimist lapsevanemad. Töö eesmärgini jõudmiseks püstitati järgmised uurimisküsimused: 1) Millised on õpetajate ja lapsevanemate arusaamad väärtustest ja väärtuskasvatusest ning milliste väärtuste õpetamist lasteaias peavad lapsevanemad ja õpetajad olulisimaks? 2) Kuidas ja milliseid väärtusi kujundavad Buratino lasteaia traditsioonilised kogupereped õpetajate ja lastevanemate hinnangul?

Töö teoreetilises osas tutvustatakse teemaga seotud põhimõisteid, antakse teoreetiline ülevaade väärtuskasvatusega seonduvatest aspektidest ning avatakse käesoleva juhtumiuuringu keskmes oleva Buratino lasteaia koguperepidutraditsiooni olemus ja taust ning põhjendatakse teema aktuaalsust. Töö empiirilises osas tutvustatakse töö metoodikat ja valimit, analüüsitakse uurimisandmeid ning esitatakse uurimistulemused ja järeldused.

Uurimistulemusteni jõudmiseks kasutati uurimismeetodina poolstruktureeritud intervjuud lasteaed Buratino õpetajate ja lapsevanematega.

Uurimuse tulemuste põhjal võib väita, et õpetajate ja lapsevanemate arusaamad laste väärtuste kujunemisest suures osas ühtivad. Kõige enam väärtustasid õpetajad ja lapsevanemad laste väärtuste kujundamisel sotsiaalsete suhete arendamist - oskust märgata teist last ja kaaslastega arvestada. Samu väärtusi toetab ka koguperepidude traditsioon, mille põhiliseks eesmärgiks on perede ja pereväärtuste hoidmine ja toetamine.

Võtmesõnad: väärtused, väärtuskasvatus, lasteaed, traditsioonid

ABSTRACT

„Teachers and parents understanding of children's values formation on the example of Kindergarten Buratino“.

The aim of this thesis is to figure out which are the teachers and parents understandings of value education and how different target groups – teachers and parents feel that values manifest in kindergarten family party traditions and processes that go with it.

The problem of the thesis is that although kindergarten parties are very important in value education where also parents are involved, are not known how teachers value and are aware of kindergarten parties as a part of a value education system and how parents see them work. To achieve the purpose of the thesis study questions were made: 1) What are the understandings of values and value education for teachers and parents and which value do they think is the most important one? 2) How and which values are the Buratino kindergarten whole family parties emerging to teachers and parents?

The theoretical part of the thesis is to introduce the main concepts, to give a theoretical overview of the aspects that are connected with value education and to explain the essence of Buratino kindergarten family party tradition, background and an explanation of actuality. The empirical part is to introduce methodology, target groups, analysing data and to bring out the results and conclusions. Half structured interview was used to bring out results with teachers and parents in Buratino kindergarten.

According to the results of current thesis the comprehensions of teachers and parents about the formation of children's values are predominantly coincidental. In the formation of children's values are valued the most the development of social relations, skill to notice other children and reckon with companions. The same values are supported by the whole family parties tradition and the main goal is to support and defend the family and its values

Key words: value, value education, kindergarten, traditions

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD.....	8
1.1 Väärtused ja väärtuskasvatus	8
1.1.1. Erinevad väärtuskasvatuslikud lähenemised.....	11
1.1.2. Õpetaja kui väärtuste arengu suunaja.....	11
1.1.3. Väärtuskasvatus koolieelses eas.....	12
1.1.4. Muusikaõpetus väärtuskasvatuse osana	14
1.2. Väärtusarendus ja väärtusarenduse analüüs.....	15
1.3. Koguperepeod väärtusekasvatuse toetajana lasteaed Buratino näitel	16
2. METOODIKA.....	19
2.1. Valim.....	19
2.2. Andmete kogumine	20
2.3. Andmete analüüsimine.....	21
3. TULEMUSED.....	23
3.1 VÄÄRTUSED JA VÄÄRTUSTE KUJUNEMINE.....	23
3.1.1. Arusaamad väärtustest ja väärtuste kujunemisest.	23
3.1.2. Lasteaed väärtuste kujundajana	25
3.2. Koguperepeod väärtuste kujundajana	31
3.2.1. Koguperepeod väärtuste kandjana.....	31
3.2.2 Tagasiside koguperepidudele	36
4. JÄRELDUSED	40
KOKKUVÕTE	44
Uurimistöö praktiline väärtus ja edasised suunad.....	45
KASUTATUD ALLIKAD	46
LISAD.....	51
LISA 1. INTERVJUUKAVA ÕPETAJATELE	51
LISA 2. INTERVJUUKAVA VANEMATELE	53
LISA 3. KATKEND TRANSKRIPTSIOONIST.....	55
LISA 4. KATEGOORIADE JAOTUSE TABEL.....	56
LISA 5. DVD BURATINO LASTEAIA KOGUPEREPIDUDEST	57

SISSEJUHATUS

Väärtused, tõekspidamised ja uskumused on inimese elu lahutamatu osa. Väärtused pole sünnipärased, kuid häid ja õilsaid omadusi, teisisõnu vourusi arendades ja kandes suudetakse elada paremat elu (Veisson & Kuurme, 2010). Esmane tähtsus lapse kasvatamisel on kodul ja perekonnal, kuid kuna laps veedab märkimisväärselt suure osa ajast lasteaias ning koolis, siis on neil täita tähtis roll lapse kui isiksuse igakülgse arengu toetamisel (Sutrop, 2010).

Haridus pole ainult teadmiste andmine, vaid ka kasvatamine ning tervikliku isiksuse kujundamine (Sutrop, Harro-Loit & Jung, 2013), kasvatus omakorda on tihedalt väärtushinnangutega seotud tegevus (Hytönen, 2000). Niisiis on lapse areng õpetajatöö suurim väärtus (Neeme, 2011).

Väärtused on nii indiviidide kui kollektiivsuse osa (Kuurme, 2011). Väärtuste õpetamine on kõige tähtsam ja tõhusam asi, mida laste õnne nimel teha saab, sest nii individuaalne kui kollektiivne õnn on seotud moraalsetest väärtustest juhitud käitumisega, (Eyre & Eyre, 2014), niisiis lasub täiskasvanutel suur vastutus selle ees, millise elu nad oma eeskuju ja suhtumistega lapsele kujundavad.

1990. ndatel USA-s levinud väärtuskasvatuse meetod - iseloomukasvatus (*character education*), seab esiplaanile isiksuse tervikliku arengu. Oluline on seejuures moraalsete eeskuju olemasolu, mis teeb kooli - ja lasteaiakeskkonnas õpetajast väärtuskasvatuse võtmeisiku (Sutrop, 2009). Väärtuskasvatus toimib alati, olenemata sellest, kas seda teadvustatakse või mitte (Kuurme, 2011), seega on õpetaja kui väärtustekandja teadvustatud kui ka teadvustamata tegevus igapäevastes tegevustes lapse väärtushinnangute kujunemisel olulise tähtsusega.

Tänapäeval pööratakse ka Eestis järjest enam tähelepanu väärtuskasvatusele koolis ja lasteaiades ning rõhutatakse vajadust minna üle teadmistepõhiselt koolilt väärtuskesksele

koolile (Riiklik Programm „Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009- 2013“). Samas leitakse, et siiani lasteaedades ja koolides toimuv väärtuskasvatus on olnud pigem juhuslik ja mitteteadvustatud, kui süstemaatiline ja järjepidev. Riikliku programmiga (2009-2013) samu peaesmärke edasiarendav Väärtusprogrammi jätkuprogramm (2015–2020) rõhutab haridusasutuste eneseanalüüsi tähtsust väärtusarenduse osana. Sealjuures nähakse suurt potentsiaali kõigi osapoolte, sealhulgas ka lapsevanemate koostööl.

Koolide ning lasteaedade traditsioonilised üritused on üks õppekava osa, mida võib pidada otseselt väärtusarendusele suunatud tegevusteks. Ürituste analüüsi saab kasutada väärtuste märkamise õppimiseks, aga ka edasiste plaanide kavandamiseks (Harro-Loit, 2011), olles asutuse väärtusarenduse protsessi üks osa ning aidates kaasa oma väärtusprogrammi loomisele.

Varasemalt on pööratud palju tähelepanu kasvava põlvkonna tõekspidamistele, uuritud on eesti noorte väärtushinnanguid läbi aegade (Rämmer, 2009; Valdmaa, 2010), kuid väärtuskasvatus on veel lapsekingades ja selleteemalisi uuringuid Eestis on veel vähe.

Väärtuskasvatust koolikultuuris käsitlevatel teemadel kirjutatud uurimusi Eestis on mitmeid: Kadri Kelneri magistritöö teemal „Haapsalu I keskkooli muusikateater „Pöialpoiss“ õpilaste väärtushoiakute kujundajana (2012); Anna-Liisa Blaubrüki magistritöö „Väärtuskasvatus koolis Tartu linna koolide III kooliastme õpetajate ja õpilaste hinnangutel“ (2013) ja Katrin Saarti magistritöö „Väärtuskasvatus koolis ja selle võimalused ainetunnis bioloogia tunni näitel“ (2013); Kätlin Puhmaste bakalaureusetöö „Muusika, traditsioonide ja inimsuhete tähtsus koolikultuuri kujunemisel (Kalamaja Põhikooli näitel)“ (2005).

Koolieelses asutuses on väärtuskasvatuse teemat käsitlenud Karin Rand magistritöös „Õpetajate arusaamad väärtuskasvatust toetavatest tegevustest lasteaias“ (2013), vanemate ja õpetajate hinnanguid väärtuskasvatusele on uurinud oma bakalaureusetöös Liis Paide (2012) ja Karin Kõõra (2012).

Muusikaõpetajana soovin uurida, kuidas toetavad lasteaias korraldatavad traditsioonilised koguperepeod laste väärtuste kujundamist.

Käesoleva töö **probleem** seisneb selles, et kuigi lasteaiaped on väärtuskasvatuse vaatevinklist väga oluline ja väljapaistev osa, pole teada, kuidas teadvustavad ja hindavad õpetajad lasteaiapidusid kui osa lasteaia süsteemsest väärtuskasvatusest ning kuidas näevad väärtuste toimimist lapsevanemad.

Töö **eesmärgiks** on välja selgitada, millised on õpetajate ja lapsevanemate arusaamad väärtuskasvatusest ning kuidas erinevad sihtgrupid - õpetajad ja lapsevanemad tajuvad väärtuste avaldumist lasteaia koguperepidude traditsioonis ning sellega seotud protsessides.

Jõudmaks töö eesmärgini, püstitati järgmised **uurimisküsimused**:

- 1) Millised on õpetajate ja lapsevanemate arusaamad väärtustest ja väärtuskasvatusest ning milliste väärtuste õpetamist lasteaias peavad lapsevanemad ja õpetajad olulisimaks?
- 2) Kuidas ja milliseid väärtusi kujundavad Buratino lasteaia traditsioonilised koguperepidused õpetajate ja lastevanemate hinnangul?

Magistritöö koosneb sissejuhatusest, teoreetilisest osast, empiirilise osast, kokkuvõttest, kasutatud kirjanduse loetelust ja lisadest.

Töö teoreetilisest osast tutvustatakse teemaga seotud põhimõisteid, antakse teoreetiline ülevaade väärtuskasvatusega seonduvatest aspektidest ning avatakse käesoleva juhtumiuuringu keskmes oleva Buratino lasteaia koguperepidustraditsiooni olemus ja taust ning põhjendatakse teema aktuaalsust.

Töö empiirilises osas tutvustatakse töö metoodikat ja valimit, analüüsitakse uurimisandmeid ning esitatakse uurimistulemused ja järeldused.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Väärtused ja väärtuskasvatus

Väärtuseid on püütud defineerida väga palju ja erinevalt. Termin *väärtus* tuleb lad.k. sõnast *valere*, mis tähendab väärt olema. Sõna *väärtus* tähendab üldlevinud kasutuses midagi, mis on väärt omamist, saavutamist või tegemist. Seega on väärtused meie soovide objektid, mis juhivad meie toimimist - meie arusaamade, käitumisviiside ja iseloomu alus (Sutrop, 2010). Eesti Entsüklopeedia järgi on väärtused (filosoofilises mõistes) “ reaalsuse aspekt, asi, nähtus või suhe, mis on inimese olemise seisukohast oluline ja tähenduslik” (Eesti Entsüklopeedia).

Väärtusteoreetilised uuringud on küll *aksioloogia* pärusmaa, kuid väärtuste osa tunnustatakse kõigis eluvaldkondades ja erinevates teadustes. *Sotsioloogias* mõistetakse väärtuste all ühiskondliku teadvuse ja kultuuri neid elemente, mis on isiksuse jaoks normatiivsed, *sotsiaalpsühholoogias* on väärtused seotud isiksuse sotsialiseerimisega, adapteerimisega lähtuvalt grupi normidest ja nõuetest, *üldpsühholoogias* mõistetakse väärtuste all isiksuse motivatsioonsfääri ja *pedagoogikas* on väärtused kasvatuses eesmärkideks (Tuulik, 2006).

Erinevates ühiskondades pannakse rõhku erinevatele väärtustele, samuti muutuvad väärtused ühiskonna arenedes, vaatamata sellele on läbi aegade sõnastatud kõiki inimesi ühendavaid universaalseid väärtusi, mis kehtivad eri ajastutel ja on kultuurideülesed, aidates sellega kaasa inimkonna globaalsele jätkusuutlikkusele (Veisson & Kuurme 2010; Tuulik, 2006). Seega võib väärtusi pidada inimkonna vaimseks kapitaliks, ühiskondi koos ja alal hoidvaks jõuks (Kuurme, 2011).

Samas omistavad üksikinimesed või ka erinevad inimgrupid väärtustele erineva tähtsusastme. Nii võivad olla teatud väärtused ühtedele inimestele või gruppidele hoopis olulisemad kui teistele (Schwartz, 2012). Väärtusi kasutatakse erinevate kultuuriliste

gruppide, ühiskondade ja üksikisikute kirjeldamisel, et jälgida aja jooksul toimuvaid muutusi ning selgitada nende hoiakute ja käitumise motivatsioonilisi aluseid (Schwartz, 2012). Nii nagu defineerimisi, nii on ka väärtuste liigitamisi mitmeid.

M. Sutrop (2009) on liigitanud väärtusi tüübi järgi: *bioloogilis-füüsilised väärtused* (elu, tervis, keskkond jt), *esteetilised väärtused* (ilu, kunst), *sotsiaal-poliitilised väärtused* (vabadus, õiglus, sallivus, kultuuriline mitmekesisus jt), *moraalsed väärtused* (ausus, hoolivus, headus, töökus, väarikus jt.) Veel esineb termin *kõlbelised väärtused*, mida erinevate teoreetikute käsitlustes (Barth, Natorp, Paulsen, Wundt) jaotatakse individuaalseteks (eneseaustus, usinus, vaprus) ja sotsiaalseteks (ligimeseaustus, õiglus, heatahtlikkus) väärtusteks (Tuulik 2006).

Sutrop (2009) räägib väärtustest vähemalt kolmes tähenduses: asjad, seisundid või tingimused, mida inimesed hindavad, käitumisprintsiibid, mis juhivad meie toimimist ning voodused ehk sisseharjutatud käitumiskalduvused, valmisolek kindlal viisil toimida.

Ester, Braun ja Vinken (2006) pakuvad väärtuste liigitamiseks välja neljaosalise struktuuri: tavapärased ehk instrumentaalsed väärtused, mis osutuvad õppimise või töö eesmärkidele (sissetulekud, karjäärivõimalused, prestiiž); ekspressiivsed ehk eneseväljenduslikud väärtused, mis tulenevad õppimise või tööülesannete tähendusest (huvitav töö, enesearendamine, loovus); ühistel huvidel baseeruvad ehk altruistlikud väärtused (teiste aitamine, ühiskonna heaks panustamine) ja inimestevahelist dimensiooni väljendavad ehk sotsiaalsed väärtused (head suhted teiste õpilastega, koostöötamine) (Sutrop, 2009 j).

Põhikooli riiklikus õppekavas peetakse oluliseks väärtusi, mis tulenevad «Eesti Vabariigi põhiseaduses», ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis, lapse õiguste konventsioonis ning Euroopa Liidu alusdokumentides nimetatud eetilistest põhimõtetest. “Alusväärtustena tähtsustatakse üldnimlikke väärtusi (ausus, hoolivus, aukartus elu vastu, õiglus, inimväarikus, lugupidamine enda ja teiste vastu) ja ühiskondlikke väärtusi (vabadus, demokraatia, austus emakeele ja kultuuri vastu, patriotism, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, keskkonna jätkusuutlikkus, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutustundlikkus ja sooline võrdsuslikkus)” (Põhikooli riiklik õppekava 2010).

Terminite selgitamisel olevat segadust ja lahkavamusi tunnistavad ka teoreetikud ise (Berkowitz, 2009), oma töös lähtun peamiselt Sutropi eestvedamisel Tartu Ülikooli

Eetikakeskuse poolt välja antud materjalides väärtuskasvatuse, iseloomukasvatuse ja eetilise kasvatuse teooriate selgitamistest.

Väärtuskasvatus on isiksuse emotsionaalse, sotsiaalse ja kõlbelise arengu toetamine, mille eesmärgiks on soodustada selliste väärtuste kujunemist, mis on inimese isikliku õnne kui ka kogu ühiskonna koostoimimise aluseks (Harro-Loit, 2011). Väärtuskasvatuse mõistega sisult sarnastest või ligilähedastest mõistetest on kasutusel veel kõlbluskasvatus või moraaliharidus (*moral education*), iseloomukasvatus (*character education*) (Berkowitz, 2009), isiksuse kasvatamine jne.

Väärtuskasvatus peaks aitama jõuda selgusele oma väärtustes, panema omaenda ja teiste väärtuste üle mõtlema (Sutrop, 2010), selle eesmärk on teadvustada ja mõjutada tegusid ning käitumisega seotud valikuid (Ling, 2013). Seega on väärtuskasvatuse taotluseks laste väärtushinnangute kujunemine. Väärtust saab pidada kujunenuks, kui inimene peab oma kohustuseks väärtushinnangut täide viia ja sellest lähtudes ka ise nii käituda. (Kera, 2004).

Sutrop, Harro-Loit ja Jung (Eetikaveeb, s.a.) leiavad, et väärtuskasvatus peaks täitma nelja ülesannet:

- 1) õpetama enda ja teiste väärtusi ära tundma, märkama (kus väärtused avalduvad?)
- 2) suunama reflekteerima väärtuste üle (millised on head väärtused ja millised võivad olla nende järgi tegutsemise tagajärjed?)
- 3) võimaldama voorusi praktiseerida (harjutades kujuneb iseloom)
- 4) olema väärtuste avaldumise peegliks (tagasiside toetab moraalset arengut)

Sarnastel alustel on kirjeldanud väärtuskasvatuse nelja ülesannet ka Kera (2004).

Väärtuskasvatus avaldub ja toimub eelkõige õppeasutuses valitsevas keskkonnas ja kultuuris, mil on palju eri aspekte - füüsiline keskkond, suhtlemis- ja käitumisviisid, tavad ja rituaalid jne. (Riiklik programm, 2008), seega on ümbritseval keskkonnal väärtuste kujunemisel oluline roll. Seda võib käsitleda kui väärtusruumi, mille erinevad elemendid (sotsiaalsed suhted, sh. viis, kuidas õpetajad lapsi kohtlevad, laste eneseteostusvõimalused, õppekava, käsitletavat teemad, õpetamisstrateegiad, traditsioonid ja ühistegevus) avaldavad mõju lapse iseloomu kujunemisele. Seejuures on väga tähtis moraalsete eeskujude olemasolu, mistõttu õpetajast kujuneb väärtuskasvatuse võtmeisik (Sutrop 2009).

1.1.1. Erinevad väärtuskasvatuslikud lähenemised

Väärtuskasvatuse kaasaegses teoreetilises diskussioonis eristatakse kolme lähenemist: iseloomukasvatus, mis seab esiplaanile teatud iseloomuomaduste kasvatamise (lähtudes Aristotelese vooruseetikast); ratsionaalne väärtuskasvatus, kus esiplaanil on reflekteeriva arutlemise ja autonoomse moraalse tegutseja kasvatamine (lähtudes Immanuel Kanti deontoloogilisest eetikast) ja holistlik lähenemine, mis integreerib reflekteeriva arutlusvõime arendamise ja iseloomukasvatuse (Sutrop, 2009).

Väärtuskasvatuse erinevaid käsitlusi ja meetodeid on selgitanud Schihalajev ja Jung (2012).

Kõige traditsioonilisemaks väärtuskasvatuse vormiks võib pidada juurutamist ehk väärtuste sisendamist (*ingl inculcation*), eesmärgiks kindlate väärtushinnangute omaksvõtt õpilaste poolt ning käitumine vastavalt etteantud normidele. Juurutamise aluseks on normatiivne lähtekoht, mille kohaselt mõned väärtused on absoluutsed ja universaalsed.

Väärtuste selitamine (*ingl values clarification*) ja kognitiivne mudel (*ingl cognitive-developmental approach*) toonitavad kaalumise, arutlemise ja põhjendamise oskust, kuuludes ratsionalistlike käsitluste hulka. Iseloomukasvatuse (*ingl character education*) paneb rõhku soovitud käitumist toetava keskkonna loomisele, selle lähenemise keskmes on küsimus, milline on vooruslik inimene ning kuidas saab keskkond toetada voorusliku inimese kujundamist (Schihalajev & Jung, 2012). Iseloomukasvatus peab õigeks, et laialt levinud, universaalsed eetilised põhiväärtused - hoolivus, ausus, õiglus, vastutus ning austus enda ja teiste vastu - koos neid toetavate pädevusväärtustega - usinus, tugev väärtuseetika ja visadus - moodustavad hea iseloomualuse (Schwartz, 2013).

1.1.2. Õpetaja kui väärtuste arengu suunaja

Lapse areng on õpetajatöö suurim väärtus (Neeme, 2011). Väärtuste kandja ja vahendajana toetab õpetaja lapse ja noore kujunemist vastutustundlikuks ühiskonnaliikmeks ja kultuurikandjaks, ühtlasi on õpetaja osaks aidata lapsel mõista kultuuri vaimset sisu ja elamise põhimõtet (Veisson & Kuurme 2010).

Õpetaja kui eeskuju mõjutab laste väärtuste arengut ning peab seetõttu kriitiliselt uurima eeskätt omi väärtushinnanguid ning mõtlema ka väärtuste üle, mida nad edastavad õpetamismeetodite, õpilaste ja kolleegidega suhtlemise kaudu (Cooper, Burman, Ling, Razdevsk-Pucko, Stephenon, 2009; Sutrop 2010). Sealjuures on väärtuskasvatases oma osa kõigil õpetajatel, mitte vaid teatud ainete õpetajatel (Ling, 2013), kuna väärtused sisalduvad õppekava kõigis valdkondades.

Õpetaja ülesandeks on suunata lapsi märkama ja jälgima erinevaid olukordi, tõlkima neid väärtuskeelde ja mõtlema nende üle. Kuid oluline on, et neis väärtustes ka elatakse, sest läbi argipraktikate ja käitumise saavad väärtustähendused nähtavaks – laps vaatleb, paneb tähele, teeb järeldused ja suunab oma käitumist (Neeme, 2011). Kuigi kasvatus ja õpetajad mängivad väärtuste arendamisel suurt rolli, avaldavad lastele esmatähtsat mõju lapsevanemad (Ling, 2013), seega on lapsevanemate ja õpetajate koostööl lapse arengus väga tähtis roll.

Väärtuskasvatases nähakse kõiki kogukonna liikmeid võrdsete partneritena, seetõttu on nii personaalsete kui kogukondlike väärtuste teadvustamine, ühisosa leidmine ja neis kokkuleppimine väga oluline väärtuskasvatuse osa. Õpetaja roll sealjuures on vahendada kogukonna kokkulepitud väärtusi uutele liikmetele, õpetaja toetusel teadvustatakse erinevad ja sarnased väärtushoiakud. Ühisootuste sõnastamine ja väärtustes kokkuleppimine aitab kogukonna liikmetel ühtlustada arusaamist erinevatest väärtustest (Neeme, 2011). Kokkuvõtvalt võib öelda, et õpetaja on otsene väärtuste vahendaja kui ka väärtuskommunikatsiooni suunaja ning kogukonna koostöö võtmeisik.

1.1.3. Väärtuskasvatus koolieelses eas

Koolieelsetel lasteasutustel on oluline roll laste sotsiaalse, emotsionaalse, füüsilise ja kognitiivse arengu toetamisel ning võrdsuse ja kaasamise edendamisel (Peterson, Suur & Õun, 2010). Keskne ja olulisim tegevus lapse arengus on mäng. Mängides matkitakse täiskasvanute tegemisi ja käitumist, imiteeritakse rollisuhteid. Mängudes ja sotsiaalses suhtlemises kujuneb koolieeliku iseloom, kujuneb välja käitumisoskus erinevates rollides (Kera, 2004). Kasvatamise peamine eesmärk peaks olema tagada lastele õnnelik elu. Õnnelikud inimesed aitavad kaasa ühiskonna paremale toimimisele ning on harva vägivaldsed või kurjad (Sutrop, 2010). Kuna väärtushoiakud kui iseloomuomadused

kujunevad varases lapsepõlves, on kodu kõrval just lasteaial oluline roll isiksuse kasvamise toetamisel ning ühiskonnale vajalike väärtuste edasikandmise eest (Sutrop, 2010; Sutrop, 2009; Kera, 2004).

Väärtused koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on esitatud õppe -ja kasvatustegevuste läbiviimise põhimõtete ning õpikäsitluse all ning laiemalt lahti seletatud valdkonniti: mina ja keskkond, keel ja kõne, eesti keel kui teine keel, matemaatika, kunst, muusika, liikumine. Tuginedes õppe -ja kasvatustegevuste eesmärkidele ja õpikäsitlusele võib välja tuua järgmised väärtused:

- lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine
- lapse tervise hoidmine
- lapse loovuse toetamine
- lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine
- lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine
- kodu ja lasteasutuse koostöö;
- eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine
- lapse kaasamine tegevuse kavandamisse
- lapsele valikute võimaldamine (Koolieelse...2008)

Kui väärtuskasvatuse kaudu tahetakse toetada iseloomu kujunemist, ei piisa vaid teadmiste edastamisest või väärtuste teemal arutlemisest, tuleb teadlikult tegeleda väärtuste kui käitumiskalduvuste kujundamisega (Sutrop, 2010). P. Schiller ja T. Bryant (2009) toovad põhiväärtustena, mida õpetada väikestele lastele, välja järgmised väärtused: osavõtlikkus ja empaatiavõime, koostööoskus, julgus, järjekindlus ja pühendumine, õiglustunne, abivalmidus, ausus ja põhimõttekindlus, huumorimeel, iseseisvus ja enesekindlus, lojaalsus, kannatlikkus, leidlikkus, austus, kohusetunne, sallivus. Need väärtused teevad sotsiaalselt pädevaks, vähendavad sõltuvust ning valmistavad ette elu väljakutseteks. Soovides õppetegevuse kaudu väärtusi arendada, tuleb nad muuta võimalikult kogetavaks, et lapsed saaksid teatud väärtuste headuses veenduda ja õppida väärtustama teisi inimesi ja iseend (Veisson & Kuurme, 2010).

Kuigi haridusvaldkonnas peetakse eelkooliharidusega tegelejaid kõige madalama staatusega pedagoogideks, siis mitmed uurimused näitavad, et just nemad on kõige

sobivamad ja efektiivsemad iseloomukasvatavad. Koolieelikute õpetajate arvates on nende roll lahutamatu seotud iseloomukasvatuse probleemidega, samal ajal kui keskkooli- ja ülikooliõppejõud kalduvad arvama, et nad õpetavad konkreetset ainet, mitte õpilasi (Berkowitz & Bier, 2009).

Viimastel aastatel on järjest rohkem hakatud tähelepanu pöörama väärtuskasvatusele ka lasteaias ning ellu on kutsutud mitmeid toetavaid programme - Hea Alguse Lasteaed, Kiusamisest vabaks Lasteaed. Viimane neist, Taanis välja töötatud metoodika põhineb neljal põhiväärtusel, milleks on sallivus, austus, julgus ja hoolivus. 2010.a. Eestis kümne pilootlasteaiaga alustanud programm asetab põhirõhu kiusamise ennetamisele ning sotsiaalsete oskuste arendamisele süstemaatiliste ning planeeritud tegevuste kaudu (Lage, 2013). Praeguseks on projektiga liitunud 394 lasteaeda ja tulemused on olnud suurepärased. Uurides 119 5–7 aastaste laste õpetajat, leiti, et laste sotsiaalsetest oskustest on kõige enam arenenud üksteise abistamine (98%), asjade jagamine (98%), osatakse oodata oma järjekorda (82%), hoitakse sõprust (64%) ning mõistetakse, et inimesed on erinevad ja erinevate vajadustega (62%) (MTÜ Lastekaitseliit, s.a.).

Niisiis on väärtuskasvatus lasteaedades järjest enam tihedalt põimunud lasteaia põhieemärgiks oleva laste igakülgse arendamisega läbi eesmärgistatud igapäevaste tegevuste, s.t. väärtused on saanud toimumispraktikateks.

1.1.4. Muusikaõpetus väärtuskasvatuse osana

Nagu öeldud, on laste väärtushoiakute kujundamine tihedalt seotud sotsialiseerimisega (Kera, 20014). Muusikaline mõtlemine kujuneb välja muusikaliste tegevuste käigus ja seda võib vaadelda kui kommunikatsioonivahendit (Muldma, 2010). Sotsiaalsed võimed aitavad lastel aru saada iseendast, olla osavõtlikud, sallivad ja avatud kaaslaste suhtes, oluliseks on kujundada laste kõlblis-kultuurilis oskusi ning pakkuda lastele esteetilisi elamusi (Muldma & Kiilu, 2008).

Muldma ja Kiilu (2012) jõudsid järeldusele, et üldkoolide muusikaõpetajad identifitseerivad endid kui laste väärtuste arendajaid ja peavad muusikaõpetust tähtsaks allikaks väärtuskasvatases. Muusikat ja muusikaga tegelemises nähakse olulist rolli laste kultuurilise identiteedi, emotsionaalsete ja sotsiaalsete oskuste, samuti üldnimlike

väärtuste ja loovuse arendamisel. Kõige kõrgemalt hindasid õpetajad muusikaõpetamise mõju sotsiaalsete oskuste arendamisele - kommunikatsiooni- ja koostööoskused, kuulamisoskus, teistega arvestamine, tolerants ning erinevuste austamine. Tähtsusele teiseks peeti muusika mõju eetilistele väärtustele - ausus, õiglus, inimväärikus, väga tähtsaks peeti perekonda, kodumaa ja rahvusliku identiteedi ja -uhkusega seonduvat (tähtpäevadele pühendatud kontserdid, perekondade kaasatus kooliüritustel, laulupidude traditsioon).

Lasteaia muusikaõpetajate seas töö autorile teadaolevalt sarnast uuringut tehtud ei ole. Kuid kõik nimetatud pädevused väärtuskasvatuse juures on toetatud ka koolieelses muusikaõpetuses, seega on muusikaõpetuse rolli lasteaia õppe- ja kasvatustegevustes raske alahinnata. Lisaks on muusikaõpetus ka kõige väljapaistvam osa ka lapsevanemale, kuna õpitu saab nähtavaks erinevatel üritustel, tähtpäevadega seotud pidudel ja kontsertidel, võimaldades kogeda eduelamust ning tehes lapsest kultuurilooja ja -kandja.

1.2. Väärtusarendus ja väärtusarenduse analüüs.

Väärtusarendus hõlmab nii otseselt lastele suunatud väärtuskasvatust ja selleks sobilike meetodite kasutamist, kui ka üldisema, teatud väärtusi kandva õpikeskkonna loomist, olles suur osa koolikultuurist (Harro-Loit, 2011).

Igapäevast koolikultuuri kujundavad suuresti seal tegutsevad inimesed, kellel eelnevad kogemused ja arusaamad elust. Seda, mida koolis igapäevaste tegevuste kaudu luuakse, võimendatakse või maha surutakse, aitab tajutavaks muuta *väärtusarenduse analüüs*.

Väärtusarenduse analüüs kaardistab konkreetseid tegevusi, mida on tehtud või kavatsetakse teha. Näiteks kaardistatakse ained, kus arutletakse väärtuste üle või et teatud rituaalide puhul edastatakse teatud väärtusi jne. Väärtusarendusele on omane pidev sildade ehitamise vajadus kooli deklareeritud väärtuste ja tegelike tavade märkamise ja tõlgendamise vahele (Harro-Loit, 2011).

Teadlik väärtuste temaatikaga tegelemine suurendab kõigi kaasatud osapoolte väärtuspädevust, aitab mõtestada oma arenguvajadusi, huvisid ja väärtusi, soodustab vastutustundlikku käitumist, isiklikku arvamust ja adekvaatset enesehinnangut.

Väärtusarendusega otseselt seotud tegevustena on välja toodud näiteks kooli põhiväärtuste sõnastamist, õppekava alusväärtuste sõnastamist, kooli ürituste, eri tegevuste väärtuste analüüsi, lastega väärtuste üle arutlemist (tunnis, tunniväliselt, arenguestluses), kolleegidega väärtuste üle arutlemist, lapsevanematega väärtuste üle arutlemist, kooli traditsioonides avalduvate väärtuste üle reflekteerimist (Harro-Loit, 2011). Just kooli traditsioonid - aktused ja tähtpäevadele pühendatud peod on juba iseenesest teatud väärtuste kandjateks, mis väärivad analüüsi. Tagasiside on jälle omakorda vajalik eneseanalüüsi teostamisel, mis on oluline väärtusarenduse osa.

1.3. Koguperepeod väärtusekasvatuse toetajana lasteaed Buratino näitel

Kooli ja lasteasutuste ürituste, eri tegevuste väärtuste analüüs, samuti lasteasutuse traditsioonides avalduvate väärtuste üle reflekteerimine on otseselt väärtusarendusega seotud tegevused (Harro-Loit, 2010), seega väärtusarenduse seisukohalt on oluline tehtu analüüsimine ning tagasisidestamine. Seejuures on oluline ka lastevanemate arvamus, ühiste väärtuste jagamine ning toetav ja positiivne suhtumine lasteaia ühistegevustesse (Randma, 2013), mis tähendab, et lasteaia edasiste tegevuste planeerimisel oleks vajalik teadmine, millised on lapsevanemate ja õpetajate endi väärtushinnangud ning missuguste väärtuste õpetamisele tuleks nende arvates lasteaias rõhku panna. Oluline on väärtusmõistete selitamine ja nende tähenduste sidumine igapäevakäitumisega (Neeme, 2011), kuna igasugune käitumine väljendab mingeid väärtusi. Positiivne kinnitus toimuvale saadakse väärtuspõhise kultuuriruumi toimimise kaudu. Seda siis, kui deklareeritud väärtusi elatakse läbi ka praktikas (Neeme, 2011).

Lasteaed Buratino üheks suurimaks ettevõtmiseks pere ühistegevuste väärtustamisel on alates 2001. aastast korraldatavaid traditsioonilised kogupereüritused, mis toimuvad Valga Kultuuri-ja Huvialakeskuses ning toovad umbes 500 inimest mahutava saali rahvast pilgeni täis. Koguperepidude algne mõte ja idee sai alguse tänapäeva ühiskonnas

kaduma/nõrgenema kippuvatest pereväärtustest ja isade vähesest huvist lasteaias toimuva vastu, terve pere oodatus. Sageli tähistatakse suurelt emadepäeva, kuid isadepäeva tähistatakse väiksemalt või üldse mitte, näidates isasid justkui vähemolulisena. Koguperepeod annavad kõikidele lastele võimaluse olla koos perega ühisel peol, kogeda esinemist suurel laval, arendada esinemisjulgust, kogeda eduelamust ning pakkuda koostegemise võimalusi.

Ürituste korraldamisel on kaasatud kogu lasteaia kollektiiv ja personal, lapsevanemad - näiteks on isad laulnud ühendkooris, emad tantsinud koos lastega. Tehakse koostööd väga erinevate koostööpartneritega - eesti näitlejad, muusikud, telesaadete juhid õhtujuhtidena jpm. Kõik see on aidanud liita asutuse-siseselt tervet meeskonda, igaüks ei tegele vaid oma rühmaga, vaid kõigil on omad vastutusala ühise asja nimel. See on loonud omakorda lisaväärtuse koguperepidude traditsioonile.

Iga pidu kannab kindlat temaatikat, kandes endas väga erinevaid väärtusi: eesti keelt ja kultuuri (“Imeline maa - Eestimaa”), eesti lastekirjanduse klassikat, (“Vanaema õunapuu otsas”), võõraid kultuure (“Maailm läbi lauluga”), rahvuslikke väärtusi, sealhulgas pärimuskultuuri ja rahvamuusikat (“Üits vahva Mulgi pidu”), sotsiaalseid väärtusi ja naaberrahvaste kultuuri (“Naeris”, “Tare-tareke”), austustöö ja erinevate ametite vastu (“Tööd ei karda me, juhhei!”). Õigupoolest sisaldab üksainus pidu endas väga palju väärtuskasvatuse erinevaid tahke, mis kõik lõimuvad üheks kunstiliselt nauditavaks tervikuks (Vestlusest Merle Kaarega 26.11.2015).

Lasteaed “Buratino” ettevõtmist pereväärtuste ja ühissetevõtmiste väärtustamisel on märgatud ja kajastatud ka “Isehindamine. Õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimine ning hindamine” (Eisenschmidt et al, 2011). Lisaks prioriteetseks eesmärgiks seatud ühiste ettevõtmiste kaudu pereväärtuste kujundamiseks loodud tingimustele, toetavad koguperepeod laste sotsiaalset arengut, suhtlemisoskust ning arendavad esinemisjulgust. Lisaväärtusena tuuakse välja ühiste ettevõtmiste positiivset mõju hea koostöö kujunemisele lapsevanemate ja lasteaia meeskonna vahel (Eisenschmidt et al, 2011).

Koguperepidude suurim väärtus lapse arendamise ja õpetamise aspektist on see, et taoline muusikaline etendus ning sellega seonduvad ettevalmistusprotsessid hõlmavad endas kõiki riiklikus õppekavas väljatoodud arenguvaldkondi, toetades nii üldoskuste kui ka kõigi

valdkondlike oskuste arengut (Koolieelse..., 2008). Seega võib lasteaia koguperepidusid vaadelda, kui sünteetilist tegevusliiki (Liimets, 2001), mis lõimib endas kõiki põhilisi arendamise ja õpetamise tegevusliike lasteaias. Lõpptulemusena omandab õpitu laval tõeliselt kunstilise ja esteetilise väärtuse, millega kaasnevat eduelamust saavad lastega jagada ka nende pered.

2. METOODIKA

Tegemist on kvalitatiivse juhtumiuurimusega, juhtumitüübiks instrumentaalne juhtum (Strömpl, 2014). Uuringu eesmärgiks on välja selgitada, millised on õpetajate ja lapsevanemate arusaamad väärtuskasvatusest ning kuidas erinevad sihtgrupid - õpetajad ja lapsevanemad - tajuvad väärtuste avaldumist lasteaias koguperepidude traditsioonis ning sellega seotud protsessides.

2.1. Valim

Vastavalt magistritöö eesmärgile kasutati uurimuses mittetöenäosuslikku sihipäraselt valimit, mille puhul uuritavad on populatsiooni tüüpilised või ideaalsed esindajad (Rämmer, 2014). Tulenevalt uurimuse eesmärgist oli oluline, et intervjueritavatel oleks piisav kokkupuude ning kogemus koguperepidudega. Seetõttu võeti töötajate puhul arvesse piisavat töökogemust lasteaias Buratino, lapsevanemate puhul sai määravaks Buratino lasteaias käinud laste arv, näiteks kellel käib või on varasemalt käinud Buratino lasteaias kaks või enam last.

Uuringus osales kokku 10 inimest, kellest 5 olid lasteaiasõpetajad, sealhulgas üks muusikaõpetaja ja üks sõimerühma õpetaja, 4 lapsevanemat ja üks juhtkonna esindaja. Lapsevanemate sihtgrupis oli kaks ema, üks isa ning üks vanaema.

Uuritavate nimed on anonüümsuse tagamiseks asendatud pseudonüümidega.

Tabel 1. Valimit iseloomustavad üldandmed õpetajate kohta.

<i>ÕPETAJAD</i>	<i>VANUS</i>	<i>HARIDUS</i>	<i>ERIALANE TÖÖSTAAŽ</i>
KARIN	35	Kõrgem	9 aastat
PIIA	50	Keskeri	30 aastat
MARI	60	Keskeri	36 aastat
TIINA	52	Keskeri	10 aastat
TERJE	47	Kõrgem	27 aastat
MEELI	46	Kõrgem	26 aastat

Tabel 2. Valimit iseloomustavad üldandmed lapsevanemate kohta

<i>LAPSEVANEMAD</i>	<i>VANUS</i>	<i>HARIDUS</i>	<i>LASTE ARV / VANUS</i>
MARE	40	kõrgem	3 / 11, 8, 3 a.
MARTIN	46	kõrgem	3 / 11, 6, 4 a.
SIRJE	60	keskeri	2 / 5, 3 a.
REET	39	kesk	3 / 19,14, 7 a.

Tabelites 1 ja 2 on vastavalt välja toodud üldandmed õpetajate kohta ning üldandmed lapsevanemate kohta. Õpetajatest noorim oli 35 aastane ning vanim 60 aastane. Tööstaaž ulatus 9st 36 aastani. Valimisse sattunud lapsevanemate seas oli kõikidel vanematel vähemalt kaks last ning kõik lapsed on käinud või käivad Buratino lasteaias. Võib eeldada, et seetõttu on nende arusaamad ja hinnangud väärtuskasvatuse ja koguperepidude osas välja kujunenud mitmete aastate jooksul.

2.2. Andmete kogumine

Andmekogumismeetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud, kuna see võimaldab lisaks eelnevale intervjuukavale muuta vajadusel küsimuste järjekorda ning küsida täpsustavaid küsimusi (Lepik et al, 2014). Õpetajate ja juhtkonna esindajatega läbiviidud individuaalintervjuud positsioneeruvad ekspertintervjuudena ning lapsevanematega intervjuud osalejaintervjuudena (samas). Kvalitatiivne intervjuu valiti, kuna see võimaldab uurida, millised on õpetajate ja lapsevanemate arusaamad väärtuskasvatusest ja selle rakendumisest koguperepidude traditsiooni ning selle ettevalmistusprotsesside kaudu ning mil määral need ühtivad.

Poolstruktureeritud intervjuu võimaldab vahendada indiviidi mõtteid, hoiakuid, seisukohti, teadmisi ja tundeid (Laherand, 2008). Intervjuu kava koostamisel lähtuti varasemast uurimisest (Rand, 2013) ja magistritöö eesmärgist ning uurimisküsimustest. Intervjuukavas õpetajatele (vt lisa 1) oli kokku 32 küsimust ning lapsevanematele (vt. lisa 2) kokku 29 küsimust, millest 4 puudutasid taustandmeid.

Küsimused olid jaotatud neljaks alateemaks:

1. Intervjueeritava üldandmed
2. Õpetajate ning lapsevanemate isiklikud arusaamad väärtuste olemusest ning väärtuskasvatusest
3. Õpetajate ja lapsevanemate mõtted väärtuste kujundamise võimalustest lasteaias ning koostööst kodu ja lasteaia vahel.
4. Õpetajate ja lapsevanemate arvamused koguperepidudest ning sellega seotud protsessidest väärtuskasvatuse aspektist lähtudes.

Uuringule eelnevalt viidi läbi üks pilootintervjuu, et kontrollida uurimisinstrumendi sobivust uurimuse eesmärgi täitmiseks ja uurimisküsimustele vastuste leidmiseks. Prooviintervjuu järel viidi sisse paar muudatust, üks küsimus jäeti välja kui liialt samasisuline teisega. Kuna intervjuu küsimustikus olulisi sisulisi muudatusi ei tehtud, siis kasutati magistritöös ka prooviintervjuust saadud andmeid. Intervjueerimine toimus 2016. aasta märtsis ja aprillis lasteaias ning kahel juhul vastavalt intervjueeritavate endi soovile väljaspool lasteaeda. Intervjuud salvestati ja transkribeeriti. Intervjuude keskmine kestus oli üks tund (vahemikus 30 minutit - 1,5 tundi). Intervjueeritavatelt küsiti eelnevalt luba intervjuude salvestamiseks ning selgitati, kuidas toimub nende anonüümsuse tagamine.

2.3. Andmete analüüsimine

Andmeid analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodiga, et välja selgitada osalejate erinevad arusaamad ja kogemused. (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Esimese etapina andmete analüüsis transkribeeriti (vt lisa 3) kõik intervjuud täies mahus. Transkribeerimise kiirus sõltus intervjueeritavate rääkimise tempost ja räägitud teksti hulgast. Ühe tunni pikkuse intervjuu transkribeerimiseks kulus aega vahemikus neli kuni 10 tundi. Kõikide intervjuude peale tuli kokku 108 lehekülge transkribeeritud teksti. Teine etapp andmete analüüsis oli andmete (avatud) kodeerimine, mille käigus valiti välja tähenduslikud üksused - andmetes peituvad tähendused ja arusaamad - koodide moodustamise eesmärgil.

Kvalitatiivse sisuanalüüsi tegemiseks kasutati andmetöötlusprogrammi, milleks oli vaba juurdepääsuga tarkvara QCAmap. Antud keskkonda sisestati uurimisküsimused ja laeti

üles intervjuude transkribeeringud, mis olid eelnevalt Unicode (txt) standardisse vormistatud. Tarkvara võimaldas märkida tähenduslikud üksused koodidega selliselt, et iga erinev tähenduslik üksus sai koodi, millest hiljem moodustati alakategooriad. Koodidest moodustus 15 alakategooriat, millest loodi neli üldkategooriat (vt lisa 4). Viimastest moodustus kaks peakategooriat:

1. Väärtused ja väärtuste kujunemine
2. Koguperepeod väärtuste kujundajana

Tulemuste esitamisel kasutatakse peakategooriaid ja üldkategooriaid. Tulemused kinnistatakse kasutades intervjuudest võetud tsitaate, mida on paremaks loetavuseks keeleliselt toimetatud.

3. TULEMUSED

Uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada, millised on õpetajate ja lapsevanemate arusaamad väärtuskasvatusest ning kuidas erinevad sihtgruppid tajuvad väärtuste avaldumist lasteaiakoguperepidude traditsioonis ning sellega seotud protsessides. Andmete analüüsis tulenevalt loodi kaks peakategooriat: väärtused ja väärtuste kujunemine ning koguperepeod väärtuste kujundajana. Esimene peakategooria jagunes kaheks üldkategooriaks, mis omakorda loodi vastavalt kahest ja viiest alakategooriast. Teine peakategooria moodustus samuti kahest üldkategooriast, mis jagunesid vastavalt viieks ja kolmeks alakategooriaks. Järgnevalt kirjeldatakse tulemusi peakategooriate kaupa, tuues välja üldkategooriad ning tulemused kinnistatakse intervjuudest võetud tsitaatide abil, mis on esitatud kaldkirjas.

3.1 VÄÄRTUSED JA VÄÄRTUSTE KUJUNEMINE

3.1.1. Arusaamad väärtustest ja väärtuste kujunemisest.

Väärtuste mõiste mõtestamisel kirjeldasid õpetajad väärtusi kui tõekspidamisi või väljakujunenud hoiakuid, käitumismudeleid, mille järgi käitutakse ja suheldakse, teatud asju mis on inimestele olulised ja mis teevad inimesest hea inimese.

Õpetajate poolt toodud näited: *Minu enda tõekspidamised, mida ma pean tähtsaks enda ja oma pere elus. Asjad, mis muudavad inimese paremaks...Need on eluks vajalikud, et üksteisega hästi läbi saada ja hea inimene olla... kui neid välja kujunenud ei oleks ja kui neid ei järgitaks, siis ei tule, ma arvan, koostööst näiteks ka midagi välja.*

Kõige enam väärtustasid õpetajad ausust, ustavust, sallivust, hoolivust, tolerantsust, inimväärsust, üksteise aktsepteerimist ja väärtustamist, koostööd ja koostegutsemisoskust. Oluliseks peetakse sõnapidamist, vanemate austamist, viisakust, perekonda, tervist, teistega arvestamist, austust ja kannatlikkust. Õpetajad tõid välja ka enesega rahulolu ja eneseaustust, iseennast, usaldust ja avameelsust, positiivset mõtlemist. ka turvatunnet.

Need väärtused olid uuritavatele tähtsad, sest need on kooskõlas nende hoiakute ja uskumustega.

On kodust (vanaisalt) kaasa kasvanud sellised mõtteviisid ja hoiakud, veendumused, hiljem koolist, õpetajatelt, kirik on mind samuti mõjutanud (Karin).

Me ei eksisteeri kusagil üksi, ei kodus, ei töökeskkonnas, kasvõi tänaval kõndides, et teine inimene sinu kõrval, et koos tegutseda, siis need väärtused on kõige alus – märgata üldse üksteist. Mitte keskenduda vaid iseendale, vaid kõrvalolijale ka (Meeli).

Lapsevanemad kirjeldasid väärtusi kui erinevaid omadusi ja oskusi, eluhoiakuid ja suhtumisi. Enim väärtustasid lapsevanemad ausust, sõbralikkust, lahkust, abivalmidust, koostööoskust, oskust näha enda kõrval teist inimest, lugupidamist teiste ja ümbritseva keskkonna vastu, enesega rahulolu. Veel väärtustasid lapsevanemad tervist ja tervislikke eluviise, perekonda, haridust, töökust, töö olemasolu ning et üldist heaolu. Heade omaduste ja väärtuste esiletõstmisel/kirjeldamisel kasutati vahel ka negatiivseid väärtusi - *kui ta on niisugune üleolev ja ...midagi ei taha teha....et ei oleks kade*. Mõlemad sihtgrupid tõid välja aususe, austuse ja lugupidamise ning perekonna ja tervislikud eluviisid kui endile olulised väärtused.

Vanemate arvamuste kohaselt on väärtushinnangute kujundamine väga oluline, sest see on ettevalmistus edasiseks eluks. Mõnede vanemate arvates on väärtused need, mis teevad inimesest inimese. Tähtis on olla aus enda ja teiste suhtes ning enda mõtteid ja tundeid väljendada. Vanemad ise peavad oluliseks ka haridust ning elus edasijõudmist ja arvavad, et õiged väärtushinnangud aitavad toime tulla. Eraldi märkimist väärib ühe lapsevanema mõte, et tähtis on olla ka partner ühiskonnale ning teadmine, et sinuga ollakse rahul.

Oluline on enesega rahulolu, aga tähtis on ka tagasiside, et sinuga ollakse rahul. Väärtuseks on ka olla hea partner ühiskonnale (Martin).

Lapsed ja laste heaolu ning haridus on tähtsad, et nad jõuaksid elus edasi ja neist saaksid endaga hästi toimetulevad indiviidid/isiksused (Reet).

Nii lapsevanemad kui ka õpetajad pidasid laste väärtushinnangute olulisimateks kujundajateks kodu ja vanemaid. Esmane tuleb kodust kaasa, hiljem lisanduvad väärtuste arendamise protsessi lasteaed, kool ja kõik, kellega laps kokku puutub. Õpetajad ja ka vanemad olid seisukohal, et väärtuseid omandatakse eeskujude toel. Võetakse üle

täiskasvanute väärtushinnanguid ning hakatakse neid mängimisel ja elus jälgendama. Sealjuures rõhutavad õpetajad, et oluline on väärtuste kogemine ja nendes elamist.

Ma pean oma aiamaad sellepärast, et lastel oleks töökasvatus. Me paneme kevadel kartulid maha, meil nii õudselt meeldib neid võtta (Sirje).

Näiteks, kui lastega kõnnime linnas, siis ma teretan kedagi, siis laps ka näeb ja kuuleb, kuidas tuleb käituda - kaupluses, bussis, transpordis ja igal pool (Piia).

Kui kodus käib Cosmo või muud sellised ajakirjad, siis väiksel tüdrukul kujuneb kahtlane maailmapilt. Kui aga kodus käib, Geographic või Imeline Teadus,tekib lapsel teistsugune maailmapilt. Või mida vanemad harrastavad vabal ajal - kas vanem loeb lehte suits ees ja veiniklaas kõrval, diivani peal või tehakse midagi koos (Mare).

Mõlemad sihtgrupid leidsid, et väärtuste kujunemisel võib eeskujudel ja keskkonnal olla lastele ka negatiivsem mõju.

Kui väljaspool kodu ropendatakse, siis laps kodus räägib ka nii, kuigi kodus ei räägita (Reelika).

Mõlemad sihtgrupid arvasid, et väärtuste kujundamisel on oluline piiride seadmise oskus ja reeglite olemasolu. Lapsevanemad tõid välja veel selgitamist, lastega arutlemist ning tegevuste suunamise tähtsust. Veel pidasid õpetajad oluliseks reeglite olemasolu nii laste suhtlemisel täiskasvanutega kui ka nende omavahelistes suhetes.

Laps peab teadma, kus ja mis on lubatud, mida tohib, mida mitte (Piia).

3.1.2. Lasteaed väärtuste kujundajana

Nii õpetajad kui lapsevanemad pidasid laste väärtuste kujundamist lasteaias väga oluliseks, kuna põhilised väärtushinnangud, sotsiaalne suhtlemine ja teineteisega arvestamine kujunevad välja just eelkoolieas. Seetõttu peeti seda perioodi oluliseks laste maailmapildi kujunemisel.

Sellest sõltub lapse sotsiaalne tulevik, mis neist saab, kuhu nad välja jõuavad, kes neist välja kujuneb. Kui ta jõuab kas kodust kooli või lasteaiast kooli, siis teda veel mingil määral saab mõjutada, aga suurem osa on juba olemas (Mare).

Lapsevanemad võrdlevad lasteaias tehtavat lasteaednike tööd vundamendiga, millele ehitatakse laste edaspidine tee üles.

Õpetajate sõnul on nende põhieesmärgiks lasteaia laste igakülgne arendamine, lähtudes tema individuaalsusest ning lapsele turvatunde ja heaolu tagamine.

Et lapsel oleks siin rühmas hea olla ja et ta tuleks hea meelega siia (Piia).

Konkreetselt tõid õpetajad välja õppekavas ära näidatud eesmärgid - sotsiaalseid oskuseid, mänguoskuseid, looduse ja keskkonna hoidmist, perekonna väärtustamist läbi ühistegevuste, esinemiskogemuse andmist lapsele, kujundades teda nii kultuuriloojaks kui ka -tarbijaks.

Õpetajad tõid välja lasteaia viies rühmas kasutusel oleva Kiusamisest Vaba Lasteaed metoodika, mille kohaselt pannakse rõhk laste omavaheliste suhtlemisoskuste ja konfliktide lahendamise oskuste kujundamisele. Enamus uurimuses osalenud õpetajatest rakendavad oma igapäevases töös mainitud metoodikat. See tugineb neljale põhiväärtusele - julgus, sallivus, hoolivus ja austus. Metoodika juurde kuuluvad iganädalased koosolekud koos sümboolsete mängukarudega, kus koos arutatakse läbi erinevad situatsioonid ja tunded, mis sellega seoses tekivad. Igapäevane tegevus on seega ettetulevatele situatsioonidele reageerimine ja nende üle arutlemine. Vahel võetakse karud ka teistesse atundidesse – muusika- ja liikumistundi vaatama, kuidas lapsed seal käituvad.

Kui läheme mõnda tundi, muusikatundi ja laps ei taha teisel lapsel käest kinni võtta. Siis me tuleme ja arutame pärast selle läbi, et mis seal oli ja miks nii... et me kõik ju oleme võrdsed, kõik oleme ühe rühma lapsed ja hoolime kõik üksteisest ... Neid tuleb hästi palju ette, kasvõi löömist – mis ta siis tunneb ja ...arutame need asjad läbi (Piia).

Muusikatunnis toetab õpetaja Kiusamisest Vaba metoodikat programmis osalejate rühmadega kasutades tunnis mõmmisid ja erinevaid massaaživõtteid - lapsed teevad üksteise selja peale sõrmedega massaaži läbi mängulise loovtegevuse, näiteks õpetaja jutustatud loo saatel. Õpetaja improviseerib koos lastega, on ise loov.

Päike paistab väljas (hoiad käis seljal) ...ja see toob nii palju sooja (siis nad pidid seal ringitama), mina tegin ees, rääkisin mingi lühikese jutukese - .. ja kass jookseb -hüppab (käed hüppavad) /.../ puudutused on hästi tähtsad tegelikult...see lisab lähedust, lisab mõistmist (Karin).

Õpetajad tõid väga olulisena esile kiusamist ennetava töö lastega. Sealjuures peeti oluliseks tööd kõigi osapooltega, et lapsed oskaksid märgata kiusamisilminguid ja julgeks

reageerida, mitte ei jääks kõrvaltvaatajaks. Seejuures on tähtis mõista, et ka sõnadega võib väga haiget teha.

Just eile jooksis ehe näide ka meediast läbi, mänguväljakul, kuidas üks 7-aastane poiss võttis telefoni ja helistas politseisse – et keegi lõi kedagi ja täiskasvanuid kõrval ei olnud ja kutsus ise politsei välja. Lapsed omavahel...ja see laps julges tegutseda, ta märkas, et teine laps lõi kaaslast ...Just see märkamine ka, ma tahan seda öelda (Meeli).

Õpetajate sõnul on lasteaia väärtuskasvatuse eesmärkideks esmalt lastes teadvustada teatud väärtusi - nii indiviidi kui ühiskonna tasandil. Seejärel kujundada laste mõttemaailma väärtustest läbi tegevuste ja mängude õppe-ja kasvatusprotsessis ning kolmandaks - kinnistada neid õigeid väärtusi. Lisaks pidasid õpetajad oluliseks ka väärate arusaamade kummutamist.

...mida võib laps olla näiteks kodus näinud, kui ta tuleb raskest perekonnast, arvates, et mingid asjad on normaalsed, mis tegelikult ei ole normaalsed - joomine, vägivald kodus (Karin).

Sel juhul on õpetajate sõnul lasteaia eesmärk näidata, milline on normaalne peremudel ja inimsuhted, kuidas üksteisega hoolivalt käituda.

Uurimuses osalenud õpetajad tunnetasid endil suurt vastutust laste väärtuste kujundamisel oma igapäevases töös. Väärtuskasvatusega tegeletakse lasteaias õpetajate sõnul igapäevaselt. Toodi välja järgmised väärtuskasvatuslikud tegevused: elementaarse viisakuse (tere, head aega, palun, tänan) harjumuspäraseks muutmine; sotsiaalsete pädevuste arendamine (oskus teistega käituda ja arvestada), teiste austamine, teiste arvamusega arvestamine, erinevuste märkamine ja sallivuse toetamine; lapse harjutamine kultuuritarbijaks ja -loojaks. Üks prioriteet lasteaia tegevustes on pereväärtuste arendamine.

Üks on see lasteaiapere, kus laps on ja teine on kodune pere. Et need ka juba maast madalast süveneksid ja edasi areneksid (Meeli).

Olulise allikana väärtuste kujundamisel nimetasid õpetajad kirjandust - kirjanduspalasid ja luuletusi. Lastele kirjeldatakse erinevaid situatsioone, et nad saaksid ise otsustada, kuidas on õige käituda.

Ka läbi negatiivse saab lastele õpetada positiivseid asju. Tuues negatiivseid näiteid, tunnetab laps kohe ise, mis on õige, mis on vale (Mari).

teistmoodi. Õpetaja lisab, et selliseid eriti raskeid lapsi pole õnneks siiski palju, on ainult üksikud erandid.

Lapsevanemad pidasid lasteaia suurimaks väärtuseks laste sotsiaalse suhtlemise võimalust omavanustega ja lapse igakülgset arendamist oma valdkonna spetsialistide käe all ning huvi tekitamist erinevate tegevuste vastu - liikumine, muusika, tantsimine, käeline tegevus jne. Lapsevanemate arvates areneb lasteaia laps kiiremini, kahel korral toodi näiteid kõne hüppelisest arengust lapsel.

Olulisimateks väärtusteks, mida lastes kujundada, peeti kaaslase märkamist ning teistega arvestamist, sealhulgas ka erinevuste märkamist (puuetega lapsed rühmas), nende vajadustega arvestamist ning koostoimimise oskust. Eriti tähtis on see lapsevanemate sõnul just pere ainsate laste puhul, kes sageli ei oska näha enda ümber teisi.

Ei oska asju jagada, võita ja kaotada, ei oska oma suhteid teistega ära jagada, kuna ta on harjunud, et tema tahtmised on kõige tähtsamad (Mare).

Veel pidasid lapsevanemad oluliseks ausust ja julgust oma arvamust avaldada. Samuti on lapsevanemate arvates tähtis lastes esinemisjulguse arendamine.

Lapsevanemate ja õpetajate arvamused olulisematest väärtustest, mida lasteaia lastele õpetada, valdavas osas kattusid. Nii õpetajad kui lapsevanemad tähtsustavad lasteaia enim sotsiaalseid suhteid, teiste märkamist ning teistega arvestamist ning laste käitumisoskuste ja koostoimimisoskuste kujundamist. Samuti peavad lapsevanemad ja õpetajad tähtsaks laste igakülgset arendamist.

Kõik intervjuueeritavad, nii õpetajad kui lapsevanemad, osutasid ka koostöö olulisusele kodu ja lasteaia vahel ning teatavate ühiste väärtushinnangute omamisele. Tõhus mõlemapoolne suhtlemine aitab lapsel lasteaeda sisse elada, ära hoida ja lahendada probleeme ning jälgida ja toetada lapse käekäiku, heaolu ja arengut. Koostöövormidena eristasid lapsevanemad suhtluse erinevaid astmeid - lapse rühmaõpetaja ja lapsevanema otsene suhtlemine, rühmasisene koostöö lastevanematega ning lasteaia kui terviku tasandil koostöö lastevanematega.

Nii õpetajad kui ka lapsevanemad nimetasid kõige esmasema, olulisema ja tõhusama koostöövormina lapsevanema ja rühmaõpetaja igapäevast suhtlemist. Õpetajad tõid välja

koostöövormidena ka koosolekud, arenguvestlused ja ühisüritused. Tõhusaima koostöövormina mainitud suhtlemine on õpetajate arvates oluline, sest igapäevased situatsioonid vajavad lapsevanematega läbi arutamist. Lapsevanemad reageerivad sellistele aruteludele erinevalt, kuid õpetajad peavad oluliseks otsida koos põhjusi lapse käitumisele. *Positiivsetesse nad suhtuvad väga hästi, aga negatiivses, siis tahetakse teistes süüdlast leida. Tihtilugu, mitte alati....Mõni toetab meid, aga mõni kaitseb last (Piia).*

Üheks koostöövormiks toodi juhtkonna esindaja poolt välja ka lapsevanematele suunatud koolitused. Kohanemisprobleemide ja erinevate arenguetappide iseärasuste lahtiseletamisel on kaasatud ka psühholoog ning lastevanematele on soovitatud kirjandust. Siiski mõõndi, et igapäevane praktiline tegevuste käik on tunduvalt tõhusam, kui koolitused. Lapsevanemad on märkinud koostöövormideks lasteaiaga ka erinevat liiki abi osutamist - nii füüsilist, organisatoorset kui majanduslikku.

Mänguasju olen toonud lasteaeda või kui vajatakse jalanõusid, riideid, siis olen toonud (Reelika).

Lapsevanemad täheldasid aastatega järjest vähemaks jäävaid rühmasiseseid ühistegevusi koos lastega ja üldist vähest suhtlust sama rühma lapsevanemate vahel. Läbivalt toodi välja, et mõned lapsevanemad on ükskõiksed ning ei tunne huvi õpetajatega suhtlemise ja lasteaias tehtava töö vastu. Üks lapsevanem seostas seda oma tähelepanekute järgi just nooremapoolsete vanematega.

Kui tullakse ei öelda tere õpetajatele, minnes ei öelda head aega. Mida nooremad lapsevanemad on, seda rohkem see silma torkab. Tullakse ja võetakse laps ...hea veel, kui õpetajatele öeldakse, et ma võtan lapse – eriti kevadel ja sügisel õues. Sellist suhtlust ja oma rühma piires koostegemist üldse ei ole (Mare).

Märkimisväärne oli fakt, et mõned õpetajad, kes viivad oma rühmades läbi Kiusamisest Vaba Lasteaed metoodikat, kõhklesid, kas antud koolituse läbimine käib ikka väärtuskasvatuseliku koolituse alla. Vastati, et *kui see nüüd käib siia alla, siis Kiusamisest Vabaks Lasteaed koolitusel olen küll.*

Õpetajate sõnul on koolitused neile andnud kindlustunde, *et ma olen teinud õiget asja.* Leitakse, et seda on tehtud tegelikult kogu aeg, kuid nüüd on abivahendiks karud ning meetodit kasutatakse rohkem ja järjepidevamalt. Rohkem pööratakse olukordade

läbiarutamistel tähelepanu just laste tunnetele – nende kirjeldamisele ja sõnastamisele, *et laps oskaks ka oma tundeid väljendada ja endast aru saada.*

Uurides vajadust väärtusalaste koolituste osas, oli neid, kes arvasid, et igat liiki tööalased koolitused annavad juurde mõtteid ja ideid, värskendavad ja tuletavad vahepeal unustatud meelde, avardaks pilti. Mõned õpetajad ei tundnud hetkel vajadust väärtuskasvatusalaste koolituste järele, kuna tegeleb igapäevaselt Kiusamisest Vaba Lasteaed metoodika raames väärtustega. Vanemate huvi lasteaias korraldatud koolituste vastu varieerub õpetajate sõnul lapse vanuseti.

Kõige suurem huvi on siis, kui laps alles tuleb lasteaeda. Teine siis, kui laps hakkab kooli minema. Vahepeal see huvi hajub (Meeli).

Saad uuesti motivatsiooni ja inspiratsiooni /.../ kui oled pikalt olnud tööl, on vaja tegelikult vahepeal mõelda, mida sa teed ja miks sa teed seda tööd üldse lastega? Muidu sa mandud ära lihtsalt (Karin).

Lapsevanemate hulgas oli neid, kelle arvates on see väga vajalik, kuna koolitustel saab isiklikumat laadi lähenemise ja vastuseid erinevatele probleemidele, mis lapse arengus päevakorda tõusevad. On ka neid, kes ei näe koolitustel mõtet, kuigi vajadus võib-olla isegi oleks. Toetudes varasematele kogemustele lapsevanemate passiivsest osalemisest lasteaias koosolekutel, olid lapsevanemad skeptilised koolituste otstarbekuses.

Hea, kui pooled vanemad tulevad rühmakoosolekule. Ka viimasele lõpurühma koosolekule ei tule väga paljud vanemad. Ma arvan, et sellised koolitused ei anna mitte midagi (Mare)

Ma arvan, et neid probleeme on väga palju, /.../ näris küüsi näiteks, siis see jonnimine /.../ ei taha lasteaed minna /.../ üks asi on, kui sa loed raamatutest ja netist, aga koolitusel ma saan täiendavaid küsimusi esitada, oleks küll vajalik (Sirje).

3.2. Koguperepeod väärtuste kujundajana

3.2.1. Koguperepeod väärtuste kandjana

Õpetajate hinnangul aitavad koguperepeod väärtustada eelkõige perekonda ning suhteid perekonnas, sealhulgas ka vanavanemate sidemeid lapselastega. Õpetajad tõid koguperepidude väärtustena välja, et läbi pidude õpetatakse lastele austust traditsioonide

vastu, võimaldatakse kogeda laval olemist ja eduelamust, arendatakse koostööoskust ja tekitatakse ühtsustunnet.

Koguperepeod suurel laval toetavad lapse esinemisoskuse ja -julguse arengut, lapse eneseusku, kujundavad käitumisoskust, kuulamisoskust ja teiste esinemise austamist. Samuti võimaldavad need lastel teineteist võrrelda, märgata erinevusi ja kasvatavad seeläbi ka tolerantsi ning sallivust. Koguperepidudega väärtustatakse iga lapse esinemist. Kõik lapsed on tähtsad ning vanematel on võimalus oma lapse esinemist näha ja uhkust tunda. Laps loob kultuuri, saab ise ja pakub ka teistele esteetilist elamust.

.kõik lähevad lavale, kõik laulavad, kõik tantsivad, kõik pannakse midagi tegema....suur ja uhke kultuurimaja...kõik saavad olla suurel laval (Karin).

Lapsevanemate sõnul on koguperepeod eelkõige traditsioonide kandjad ja tähtpäevade väärtustajad, samuti toodi välja kogu suure pere kokkutoomist, koos olemise ja koos tegemise väärtust.

Oluliseks pean traditsioonide, tähtpäevade teadvustamist ja tähistamist. Traditsioonid on olulised väärtuste kandjad (Martin).

Kogu perekond nagu kaasatud /.../ see ühendab siis ka emasid ja isasid. Lapsed, õpetajad, vanemad, ka vanavanemad (Sirje).

Kõik on valmis selle ühise eesmärgi nimel midagi endast andma, koos tegema. Igaüks ei nokitse omas nurgas, mingi aeg saavad kõik kokku, kõigil on koos tore, vanemad saavad kostüüme teha või patse punuda, kõigil on oma roll (Mare).

Koguperepeod avardavad õpetajate sõnul lapse kultuurilist ja muusikalist maailmapilti läbi erinevate süžeede ja temaatikate. Tutvustatakse erinevate maade ja rahvaste kultuure, kasvatades seeläbi sallivust. Näitena eri kultuuridest tõid õpetajad välja vene muusika kasutamist pidudel ja mõnede võõrkeelsete laulude kasutamist. Laste ja nende perede seas on segaperesid, seega peetakse väga oluliseks erinevate rahvaste austamist.

Nii õpetajad kui ka lapsevanemad leidsid, et läbi eri rahvaste muinasjuttude saab õpetada head ja halba märkama - *igas muinasjutus on oma "iva"*. Lavalised liikumised, tantsud ja teemapeod tutvustavad erinevaid stiile (kantri, rock, rahvatants, valss) või rõhutavad temaatikaga isamaalisust, oma rahvust ja kultuuriidentiteeti ning pärimuskultuuri. Igal peo on mingi mõte, mida tahetakse edasi anda. Toodi välja, et näiteks isadepäeval soovitaksegi

rohkem märgata isasid ja suunata vanemate fookus sellele, mis on tähtis - väärtustada koosoldud aega tänapäeva kiires elutempos.

Kui see pooleteistaastane ka käib seal laval ära, ma arvan, et neid isasid on väga vähe, keda see külmaks jätab (Sirje).

Peod on ju alati valitud temaatikaga, et nad pakuksid lastele ka midagi, et ei oleks pelgalt esinemine, vaid annaks lastele ka tagasisidet, paneks natuke mõtlema ja lapsed oskaksid hiljem kõike seostada (Meeli).

Omaette väärtuseks on õpetajate ja lapsevanemate hinnangul kõikidest koguperepidudest valmivad kvaliteetsed DVD-salvestused (vt lisa 5), mida kõik soovijad saavad osta ja mis jäävad toredaks mälestuseks nii lapsele kui tema perele. Lisaks annab salvestatud DVD lapsele võimaluse oma esinemist laval vaadata ning toimib hästi ka õppematerjalina, mõjutades, motiveerides ning arendades last.

Laps näeb, et teised esinevad ja laulavad, see annab talle enesekindlust juurde, /.../ kõikide teiste rühmade laulud ka saavad selgeks (Karin).

Õpetajate sõnul on DVD-de peojärgne koos lastega vaatamine heaks pinnaks arutelule ja muljete vahetamisele. Arutletakse, kuidas esinemine meeldis, mis meeldis ning mis võib-olla natuke häiris. Samuti on õpetajad DVD-sid kasutanud metoodilise materjalina lasteaia sünnipäeva tähistamisel ja lasteaia ajaloo tutvustamisel. Samuti pidasid vanemad salvestatud materjali õpetuslikuks ja kasvatuslikuks, sest laps saab tagasisidet oma tegevusest. Vanemate arvates on DVD-l eelkõige ajalooline ja mälestusesemeline väärtus nii lapsele endale kui ka perele.

Endal on ka kihvt võtta ja vaadata, milline põnn 10 aastat tagasi lava peal oli ja ei kartnudki, ei jooksnud ära ega midagi (Mare).

...mis neile peol silma jäi, mis meeldis, mis võib-olla natuke häiris või mida teine kord teisiti teha (Piia).

Õpetajad ja lapsevanemad olid ühel arvamusel, et väga olulist rolli mängib ka peo toimumise koht, kuna selliste koguperepidude korraldamiseks läheb vaja suurt lava ja saali, kuhu mahuksid ära kõik lapsed, lapsevanemad ja nende pereliikmed. Leiti, et ka laste jaoks on kultuurimaja suurel laval esinemine erilisem sündmus, sest tavapärasel lasteaia keskkonnas puudub pidulik saal, suur ja kõrge lava, prožektorid ning kõik see lisab sündmusele väärikust.

Saal annab lavalise tunnetuse, lapsed on tähelepanu keskpunktis...kõik näevad ja kuulevad neid...nad ikkagi tunnevad end väga tähtsana (Mare).

Õpetajate sõnul suurt lava ei kardeta, pigem on teiste laste esinemise nägemine just heaks eeskujuks, sest kaaslaste esinemine motiveerib neidki. Vähetähtis pole laste jaoks ka põnevilolek sündmuse eel ja üllatusmoment, mida kogetakse peosaali sisenedes, kuna nemad dekoreeritud lava eelnevalt ei näe.

Lavakogemuse saamine ja esinemisjulguse arendamine on lapsevanemate sõnul laste jaoks oluline, kuna hiljem koolis läheb seda vaja. Samuti oli lapsevanemate jaoks tähtis, et suurel laval paistab iga laps välja ja vanematel on võimalus oma lapse esinemist nautida. Nii lapsevanemad kui õpetajad leidsid, et kultuurimaja on end koguperepidude läbiviimiskohana õigustanud ning nii peaks jäämagi.

Õpetajad pidasid oluliseks, et lapsed mõistaksid, et nad on osake tervikust ja näeksid ka suurt pilti - mida ja miks tehakse, mis selle peo mõte on, mida tähistatakse. Muusikaõpetaja sõnul on tähtis lapsele laule õppima asudes rääkida peost kui tervikust, et nad mõistaksid, millest lugu räägib, mitte ei näeks vaid oma laulu või numbrit. Samuti pidas õpetaja tähtsaks küsida laste käest, *mida sina arvad sellest loost?* Laule õppima hakates selgitatakse lastele tegevuse otstarvet, et ka lastel oleks oma väike eesmärk silme ees - kontserdiks valmistumine. Arutatakse peo teemal ja rollide üle, selgitatakse lastele ka negatiivsete tegelaste tähtsust selles loos. Peo eel korraldatakse kultuurimajas peaproove, mis eeldavad teatud reeglite ja etiketi tundmist. Proovide käigus õpetatakse ka seda, kuidas kontserdil käituda.

Me austame seda, kes praegu on laval - kuulame, ei jutusta praegu, sest me tahame, et meid samamoodi kuulatakse /.../ oleme viisakad, ei trügi, kui me lavale läheme... peame kahekesi ühe tooli peale mahtuma, oleme sõbralikud (Karin).

Kui vahel juhtub, et lapsed ei taha olla nn. pahad tegelased, näiteks Pöial-Liisi muinasjutus konnad - siis selgitada lastele, et pahad pole mitte nemad, vaid need tegelased, kuid selleks, et seda lugu jutustada ka publikule, on neid tegelasi väga vaja. Oluline on lastele asjade lahtiseletamine, et nad saaksid aru, miks nad midagi teevad ja mis seal on tähtsat (Karin).

Uurimuses osalenud õpetajad toovad välja, et peo stsenaarium valmib paljude inimeste koostöö tulemusena. Kõigi ideed on oodatud ning neist ideedest mõeldakse koos, mis oleks kõige päevakorrasem või hetkeolukorras sobivam teostada ning hea lavastada. Sobivate ressursside olemasolu mõjutab samuti. Seejärel tegeletakse sisulise poole ülesehitamisega, otsitakse laule, muusikat, tantse ja liikumisi ning jagatakse tegelaskujusid. Viimaks valmib lõplik stsenaarium, otsitakse peojuhid ning viiakse plaan ellu.

Enamasti on õpetajate hinnangul rollid lastele sobinud ja meeldinud, nad on hästi oma osaga hakkama saanud, kuna on arvestatud lapse individuaalsust ja vanust ja võimeid. Üksikutel kordadel, kui õpetaja tunneb, et roll hästi ei sobi tema lastele või on mingil põhjusel vastumeelne, siis on saadud oma arvamust ka avaldada ning seda on arvesse võetud ning leitud parem lahendus.

Õpetajate hindasid endapoolset panust ennekõike peokava lastele selgeks õpetamises, kuid nad on aidanud kaasa süžee mõtlemisel, vajaminevate vahendite otsimisel ja meisterdamisel või olnud erinevates rollides laval. Kõik annavad oma panuse peo õnnestumisel. Õpetaja Karin pidas väga oluliseks jagatud vastutust ning *mõtete sünteesimist, mille tulemusena sünnivad parimad ideed*. Seejuures on *hästi tähtis, et inimesed tahaksid koostööd teha! Muidu on väga raske*.

Õpetajad märkisid, et on inimesi, kes tahavad koostööd teha ja tulevad kaasa, aga on ka neid, kellega on raskem asju ajada. Koguperepidudel tantsivad sageli ka õpetajad. Leitakse aeg, et ühise eesmärgi nimel kokku saada ja proove teha ning see liidab inimesi. Arvati, et kes tahavad teha, teevad rõõmuga.

Lapsevanemate panus koguperepidude korraldusprotsessides ja läbiviimisel on ulatunud abist kostüümide ja aksessuaaride leidmisel ning õmblemisel kuni heategevuslike loterii korraldamiste ning laval pearollide täitmiseni. Uuritavad meenutasid, et emad on tantsinud laval koos lastega, isad laulnud kooris. Samuti on lapsevanemaid kaasatud erinevatesse rollidesse.

3.2.2 Tagasiside koguperepidudele

Õpetajad saavad tagasisidet lapsevanematelt, kolleegidelt ja juhtkonnalt, samuti toimub arutelu ning muljete jagamine peo teemal lastega. Lapsevanemad andsid tagasisidet kõige enam rühmaõpetajatele kohe pärast pidu, mõned lapsevanemad (hoolekogu liikmed) ka otse juhtkonnale.

Nii õpetajate kui lapsevanemate hinnangul on tagasiside koguperepidudele olnud üldiselt alati positiivne, peod on korda läinud ja meeldinud nii vanematele kui lastele endile. Positiivne tagasiside, hea sõna vanematelt teeb õpetajatele rõõmu ja on märgiks, et nende tööd tunnustatakse.

Meie jaoks on need täitsa tähtsündmused. Oleme näiteks spetsiaalselt Tartust sõitnud, et sellele üritusele minna. Lihtsalt need peod on nii fantastiliselt korraldatud! Ja minu abikaasagi tahab alati kaasa tulla, talle nii meeldib, on näha, et see ei jäta kedagi külmaks. /.../ nendel pidudel ka niisuguseid väikseid vimkasid ja vahvaid asju sisse pandud süžeesse./.../ ja mind hämmastab, kuidas te oskate neid nii välja mõelda, et need väiksed pooleteiseaastased on ka kaasatud kõik, nad käivad laval, vanemad on üliõnnelikud, kui laps kasvõi tõstab käed üles (Sirje).

Õppealajuhataja rõhutas DVD-de tähtsust ka tagasiside näitajana. Seda tellitakse ja ostetakse õppealajuhataja sõnul peojärgselt 100 perekonna poolt kindlasti. Sealjuures on neid perekondi, kes soetavad kohe mitu eksemplari, millest üks on endale ja lapsele mälestuseks ning teine vanavanematele kinkimiseks.

Suurt tunnustust leidsid ka lavadekoratsioonid ning nende tublid valmistajad kui üks oluline osa ja tunnusmärk kordaläinud ja meeldejäävast peost. Seda nii õpetajate kui lapsevanemate hinnangul. Tunnustamiseks dekoratsioone valmistanud õpetajate tööd tehti ühel aastal hoolekogu poolt neile koguni tänukirjad.

Need dekoratsioonid on ju tegelikult nii fantastilised! Ääretult ilus dekoratsioon oli ükskord kevadpeol. Meil ei ole peale sellise paberi ja aitähi midagi, aga võib-olla see motiveerib, et keegi märkab ja tähele paneb (Mare).

Enesestmõistetavaks pidasid lapsevanemad ja õpetajad laste tunnustamist, mida lapsed alati ka väga ootavad. Samuti küsitakse ka lastelt nende arvamust peo kohta, suunates lasteaialapsi oma tegevust hindama, kirjeldama ja kogetule hinnangut andma.

Kuidas neile endile mulje jäi ja mis kõige toredam oli või kelle kostüümid kõige vahvamad olid (Mare).

Kõik intervjueeritavad olid seisukohal, et koguperepeod on tõstnud ja aidanud hoida lasteaia mainet, sageli on need üheks põhjuseks, miks tahetakse tuua oma laps Buratino lasteaeda. Samuti tõstsid lapsevanemad esile lasteaia üldist head mainet alushariduse andmisel.

Niipalju, kui mina tean, siis see on just üks suur valik, miks Buratino tahetakse. Ja et siin on sellised noored, hakkajad õpetajad, kes viitsivad lastega tegeleda (Mare).

Enim meeldejäanud ja vanemate ning õpetajate sõnul kõige rohkem tagasisidet saanud koguperepidudest nimetati "Buratino sünnipäevapidu", mis üllatas lustakusega, "Vanaema õunapuu otsas" oma dekoratsioonide ja elusa koera lavaletoomisega. "Eestimaa pidu" kirjelduses esines fraase - *hästi südamlik...isamaalised laulud ja tantsud läbi isamaalise muusika,.... ühtsuse tunne, Eestimaa-tunne. Nagu oma väike laulupidu.* "Tare-Tarekese" muinasjutu järgi tehtud pidu meenutati, kui eriti lõbusat, tempokat ja naljakat pidu. Õnnestumist põhjendati kaasahaarava ja rahvast innustava peojuhiga.

Õpetajad ja ka üks lapsevanem mainisid, et harvadel kordadel on olnud lapsevanemate poolset negatiivset kriitikat peojuhi teemal. Üks õpetajatest pakkus seepeale välja, et ehk on mõnede lapsevanemate ootused pidudele juba liiga suured või on asi isiklikus eelistuses. Uuritav tõdes, et alati ei saagi kõigile ühtmoodi meeldida. Samas leidsid õpetajad, et ei tohiks unustada, et see on ikkagi laste pidu. Tuleb silmas pidada, et iga aasta ongi erinev, sest lapsed ja nende võimed on erinevad. Samuti tahetakse teha koostööd erinevate õhtujuhtidega, mistõttu kõik peod ei saagi olla ühtmoodi.

Uurimuses osalenud õpetajad arvasid, et kui tekib raskusi kostüümide leidmisega ei meeldi see ka kõigile vanematele, kes peavad sobivate asjade leidmiseks vaeva nägema. Sel puhul pakub õpetaja abi asjade leidmisel ning organiseerimisel. Üks õpetajatest märgib veel, et korraldaja pilgu läbi ollakse sageli enda vastu liiga kriitilised ja kiputakse üle mõtlema. Lapsevanema jaoks on kõige olulisem võimalus lihtsalt oma last vaadata.

Probleemiks pidude korraldamisel on õpetajate sõnul vahel ka ideede puudus kuna paljud süžeed on juba tehtud ning tahetakse lapsevanemate eeldatavalt kõrgetele ootustele vastata.

Ka ajaliselt ei ole pidude vahel pikka vahet, kui peab hakkama juba uut ideed otsima. Väljendati kurbust, kui lapsevanemate poolse negatiivse kriitikaga justkui kahandatakse õpetajate ja laste suure töö väärtust, kuna tegijatele jääb mulje, et kõige olulisem jäi märkamata.

Me tegelikult ju panustasime nii palju - dekoratsioonid, kostüümid, õppisime nii palju. /.../ Kes on selle protsessi sees, teab ja näeb seda kõike hoopis teise pilguga, kui see, kes tuleb seda vaatama (Karin).

Negatiivse näitena ebaõnnestunud valikutest meenutab üks lapsevanem kunagist fotograafi/filmijat, kes filmis üht pidu väga ühe lapsekeskselt. Teine negatiivne näide, kus peoterviku rikkus ära ebaõnnestunud peojuhtide valik.

Nad lihtsalt rikkusid selle laste peo ära, sest nad ei mõistnud midagi rääkida, hakkasid kokutama lava peal. Seekord ma mõtlesin, et kui tähtsad on peojuhid (Karin).

Õpetaja tões, et soovides korralda eriilmelisi pidusid tulebki ka katsetada ja otsida, kuid samas on võimalus ka põruda. Kogu aeg ühe inimesega tehes, olgu ta nii hea, kui tahes, tekib paratamatult tüdimus.

Korduvalt mainiti lapsevanemate poolt mõnede lapsevanemate negatiivset suhtumist ja käitumist lasteaia ühistegevuste suhtes, vaatamata lasteaia püüdlustele liita koostöös erinevaid osapooli ning väärtustada pere ühistegevusi.

Ma olen ka näinud niisugust situatsiooni, kus mingi mammi...jäi hiljaks ja kohti ei olnud. Ja ta ütles (nähvates): “ Ah, lähme minema, siin pole isegi kuskile istuda!”... No mida sa tahad niisuguse ema käest (Sirje).

Lapsevanematele täheldasid paljude lapsevanemate passiivset suhtumist lasteaia tegevustesse, mis väljendub juba suhtluse puudumises õpetajatega ja ka oma rühma lapsevanemate vahel. Samuti ei märgata ega tunnustata õpetajate tööd lastega või õpetajat kui inimest. Probleemsena märgiti lapsevanemate omavaheline nõrk rühmasisene koostöö ning passiivsus lasteaia tegevustest osavõtul. Leiti, et ka see peegeldab väärtusi, kui õpetajaid sünnipäevadel või tähtpäevadel märgatakse ning meeles peetakse, kuid lapsevanemate sellepoolne huvi sageli puudub.

Õpetajate märkamist jääb järjest vähemaks. Õpetaja muutub nagu klienditeenindajaks (Mare).

Üks uuritud lapsevanematest taunis õpetajate ameti vähest väärtustamist valitsuse ja omavalitsuse tasandil, tuues välja lasteaednike väikesed palgad ning palgaerinevuse võrreldes üldkoolide õpetajatega. Tema sõnul on see arusaamatu, kuna *lasteaednike töö on kõige vastutusrikkam, see on nagu vundament, millele rajatakse kõik edaspidine.*

Õpetajad leidsid pereväärtuste kõrval vajalikuna tuua koguperepidude temaatikasse ka hetkel aktuaalseid mureteemasid, mis toetaksid lastes aususe ja sallivuse kujunemist ning oleksid kiusamist ennetava iseloomuga.

Valel on lühikesed jalad ja kui halvasti sa ennast tunned,...sa ei taha, et vale välja tuleks. Ja mis sellest kõigest kokku üldse võib tulla (naer)...üks suur pundar tegelikult, kui sa lähed seda teed (Karin).

Põhjenduseks tõi õpetaja toetudes oma kogemustele koolis liiga ruttu päevakorda tõusva valetamise ja varastamise teema ning laste vähese empaatiavõime ja enda teise inimese olukorda panemise oskuse.

Kiusamise ja narrimise ennetamisteema vajalikkust põhjendasid õpetajad sellega, et omavaheline suhtlemine ja käitumine on igapäevane murekoht ning et edaspidi koolis see kipub veelgi süvenema. Seetõttu oleks vajalik põhieesmärgiks olevate pereväärtuste kõrval puudutada pidude temaatikaga ka lapse jaoks väga elulisi asju.

Kui haiget saab teine inimene, kasvõi nende sõnade läbi, kui sa talle halvasti ütled, tema riideid ja asju kuidas iganes kommenteerid (Karin).

Veel leidsid nii õpetajad kui lapsevanemad, et kuna traditsioon on olnud pikk, võiks ka juba tehtud etendusi taas lavale tuua, kuna head mõtted väärivad taassündi. Lisada saab seejuures uusi lähenemisi.

Üks lapsevanem märkis, et nii linna poolt võiks olla ametlik tänu sellise suure ürituse korraldamise eest nagu seda on lasteaed Buratino koguperepeod.

Keegi peaks tunnustama ja tänama neid õpetajaid. Õpetajad on samasugused inimesed ja vajavad tunnustust ja positiivsust.... ja et osatakse nende tööd hinnata. Ma arvan, et see oleks nii suur innustus (Sirje).

4. JÄRELDUSED

Eestis pööratakse järjest enam tähelepanu väärtuskasvatusele koolis ja lasteaedades, samas leitakse, et siiani lasteaedades ja koolides toimuv väärtuskasvatus on olnud pigem juhuslik ja mitteteadvustatud, kui süstemaatiline ja järjepidev (Riiklik Programm „Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009 - 2013“). Kuna laste väärtushinnangud kujunevad eelkõige just eelkoolieas (Sutrop, 2010), siis on lasteaial täita tähtis roll lapse igakülgse arengu toetamisel (Koolieelse Lasteasutuse ..., 2008). Väärtuskasvatus peaks aitama selgusele jõudma oma väärtustes ja panema mõtlema teiste väärtuste üle (Ling, 2013) Haridusasutuste eneseanalüüs on tähtis väärtusarenduse osana, sealjuures nähakse suurt potentsiaali kõigi osapoolte, sealhulgas ka lapsevanemate koostööl (Riiklik programm, 2009 - 2013).

Lasteaedade ja koolide traditsioonilised üritused on olulised väärtuste kandjad ning neid võib pidada otseselt väärtusarendusele suunatud tegevusteks. Ürituste analüüsi saab kasutada väärtuste märkamise õppimiseks, aga ka edasiste plaanide kavandamiseks (Harro-Loit, 2011). Töö eesmärgiks oli välja selgitada, millised on õpetajate ja lapsevanemate arusaamad väärtuskasvatusest ning kuidas erinevad sihtgrupid - õpetajad ja lapsevanemad tajuvad väärtuste avaldumist lasteaia koguperepidude traditsioonis ning sellega seotud protsessides.

Uurimuse tulemustest selgus, et õpetajad ja lapsevanemad mõtestavad väärtusi kui tõekspidamisi, hoiakuid, käitumismalle, millest juhivad käitumist ja suhtlemist ning omadusi, mis on inimesele olulised ning mis teevad inimesest hea inimese. Samamoodi selgitab väärtuste olemust ka Sutrop (2010), öeldes, et väärtused on meie arusaamade, käitumisviiside ja iseloomu alus.

Laste väärtuste kujundamisel peavad õpetajad ja lapsevanemad olulisteks samu väärtusi, mida nad isegi väärtustavad - ausust, sõbralikkust, koostööskust, teiste märkamist, üksteisega arvestamist ja austust, lugupidamist enda ja teiste vastu, perekonda, tervist ja

tervislikke eluviise. See on oluline sellelt seisukohalt, et lapsed omandavad väärtusi eelkõige eeskujude ja väärtuste kogemise teel. Varasemast uurimusest (Kõõra, 2012) ilmnas, et koolieelsete lasteasutuste õpetajatel ja lapsvanematel on üldjoontes ühesugune arusaam väärtustest, väärtuskasvatusest ja väärtusi edastavatest tegevustest. Samale tulemusele jõuti ka antud uurimuses.

Laste väärtushinnagute esmasteks ning olulisimateks mõjutajateks peavad nii õpetajad kui laste vanemad kodu ja perekonda, kuid kuna suure osa päevast veedab laps lasteaias, siis on uuritavate sõnul lasteaial oluline roll laste väärtuste kujundamisel. Sama osutavad ka eelnevad uurimused (Sutrop, 2009), väites, et õpetaja on väärtuskasvatuse võtmeisik. Seetõttu võib eriti oluliseks pidada, et õpetajad teadvustaksid endale, milliseid väärtuseid nad edastada tahavad. Tähtis on ka, et lasteaiaväärtused ja õpetajate väärtused ühtiksid.

Mitmete varasemate uurimuste kohaselt (nt Sutrop, 2009; Kera, 2004) peetakse laste väärtuste kujundamisel oluliseks sotsialiseerumist. Sama näitavad ka antud uurimuse tulemused. Õpetajad peavad laste arendamisel oluliseks kujundada teiste märkamist, kaaslastega arvestamist, käitumis- ja koostöömõistmist, seega eelkõige sotsiaalseid ja üldinimlikke väärtuseid. Et koolieelse hariduse õpetajad on head iseloomukasvatavad, kinnitavad ka empiirilised uuringud (nt Berkowitz & Bier, 2009). Võib öelda, et inimsuhete väärtustamine on oluline igas eas inimestele ning aitab ka edaspidises elus toime tulla.

Antud uurimuse tulemused osutavad, et nii õpetajad kui ka lapsevanemad peavad laste väärtuste kujundamist lasteaias väga oluliseks, kuna põhilised väärtushinnangud kujunevad välja just eelkoolieas. Varasemate uurimuste kohaselt (nt Harro-Loit, 2011; Veisson & Kuurme, 2010; Hujala, 2004) on oluline väärtusi kandev arengut toetav õpikeskkond ja õpetaja on selle keskkonna looja ning väärtuste arengu suunaja.

Väärtuskasvatuse eesmärgiks lasteaias peavad õpetajad laste igakülgset arendamist ja sotsiaalsete ning üldinimlike eetiliste väärtuste kujundamist. Paralleele saab siin tuua Ameerika Ühendriikides populaarse väärtuskasvatuse mudeliga - iseloomukasvatus (*ingl character education*), mille keskmes on universaalsed eetilised põhiväärtused nagu hoolivus, ausus, õiglus, vastutus ning austus enda ja teiste vastu (Schwartz, 2013). Kuna esmane roll laste väärtuste kujunemisel on eelkõige kodul ja perekonnal, võib järeldada, et

väärtuste väljakujunemisesse peaksid esimesena panustama lapsevanemad. Koduse väärtuspagasi puudumine esitab veelgi suuremad nõudmised õpetajatele, et laps saaks lasteaiakeskkonnas teistega koostoides edukalt hakkama, kuid ilma koostööta võib see osutuda keerukaks.

Õpetajad tõid veel väga olulisena esile kiusamist ennetava töö lastega, kuna igapäevases töös lastega on kõige suuremaks murekohaks laste omavahelised suhted ja käitumine. Suur tähtsus on Kiusamisest Vaba metoodika kasutamisel, mille kohaselt pannakse rõhk laste omavaheliste suhtlemisoskuste ja konfliktide lahendamise oskuste kujundamisele tuginedes neljale põhiväärtusele - julgus, sallivus, hoolivus ja austus. Oluliseks peetakse ka koostööd lapsevanematega, samas kui lapsevanemad soovivad rohkem võimalusi rühmasisesteks ühistegevusteks koos oma lapse rühma vanematega. Võib arvata, et lastevanematel tunnevad vajadust suurema kogukonna tunde tekkimiseks lasteaias aastate jooksul.

Õpetajate hinnangul aitavad koguperepeod väärtustada eelkõige perekonda ning suhteid perekonnas, sealhulgas ka vanavanemate sidemeid lapselastega. Vanemate sõnul on koguperepeod eelkõige traditsioonide kandjad ja tähtpäevade väärtustajad, samuti toodi välja kogu suure pere kokkutoomist, koos olemise ja koos tegemise väärtust. See annab tunnistust, et lasteaias viieteist aastat kestnud traditsiooni väärtust peresuhete ja ühistegevuse toetamisel on mõistetud ning osatakse hinnata. Varasemad uurimused (nt Tuulik, 2006) kinnitavad mõjuseolemasolu vanematevaheliste suhete ning laste hilisema abieluõnne ja harmoonilise pereelu vahel. Seetõttu võib öelda, et koguperepeod pereväärtuste kandjana aitavad kaasa laste hilisemale õnnelikule tulevikule pereelus.

Koguperepeod toetavad lapsevanemate ja õpetaja hinnangul lapse esinemisoskuse ja -julguse arengut, tema eneseusku, kujundavad käitumisoskust, kuulamisoskust ja teiste esinemise austamist. Samuti võimaldavad need lastel teineteist võrrelda, märgata erinevusi, avardavad lapse kultuurilist ja muusikalist maailmapilti läbi erinevate süžeede ja temaatikate kasvatavad seeläbi ka tolerantsi ning sallivust. Seega toetavad koguperepeod igati lasteaias ja vanemate poolt oluliseks peetud sotsiaalseid, kõlbelisi ja ühiskondlik-kultuurilisi väärtusi.

Varasemad uuringutes (nt Berkowitz & Bier, 2009; Muldma & Kiilu, 2012) on leitud, et lasteaiakasvatuse tähtsaimaks eesmärgiks on sotsiaalne kasvatus, iseloomu areng aga sõltub positiivsetest sotsiaalsetest kogemustest ja läbi muusikaliste tegevuste on väga hea neid oskuseid arendada. Seejärel tulevad päevakorda eetilised väärtused nagu ausus, õiglus, inimväärikus, perekond ja rahvuslik identiteet. Lasteaia koguperepeod kannavad endas neid samu väärtusi edasi, tehes seda läbi tantsu, muusika ja positiivse õhkkonna. Seetõttu on autori arvates oluline neid traditsioone säilitada.

Koguperepidudega väärtustatakse iga lapse esinemist. Kõik lapsed on tähtsad ning vanematel on võimalus oma lapse esinemist näha ja uhkust tunda. Laps loob kultuuri, saab ise ja pakub ka teistele esteetilist elamust. Lapsevanemate ja õpetajate hinnangul on laste jaoks koguperepeod oodatud suursündmus, tuntakse rõõmu võimalusest kanda vahvaid kostüüme erinevat tegelaskujudena ning olla laval esinedes tähelepanu keskpunktis. Tundub, et aastate pikkune väärtuste kasvatamise töö kannab vilja, kui lapsed tunnevad sellest sündmusest rõõmu.

Varasemad käsitlused (Harro-Loit, 2011; Sutrop, 2009) kirjeldavad väärtuskasvatust kui isiksuse arengu toetamist, mille kaudu aidatakse lastel saavutada emotsionaalne, sotsiaalne ja kõlbeline küpsus ning mille eesmärgiks on soodustada selliste väärtuste kujunemist. Need on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostöömise aluseks. Võib öelda, et lasteaiad Buratino on leidnud oma mooduse nende oluliste väärtuste kujundamisel ja seega on koguperepidude korraldamine tänuväärne ettevõtmine nii laste kui vanemate jaoks.

KOKKUVÕTE

Haridusel on tähtis roll ühiskonna arengus ning noore inimese kujunemise toetamisel hästi toimetulevaks, endast ning teistest lugupidavaks, õnnelikuks isiksuseks. Järjest enam mõistetakse tänapäeval, et haridus peab olema enamat, kui vaid teadmiste edastamine ning mõistuse arengu kõrval on väga oluline ka moraalne kasvatus (Veisson & Kuurme, 2010).

Väärtuskasvatus lasteaias ja koolis ei tähenda vaid väärtuste märkamist ja nende üle arutlemist, vaid ka arengukeskkonna loomist, mis kannaks endas kokkulepitud väärtusi ja toetaks noorte isiksuste terviklikku arengut. Laste ja noorte väärtushinnanguid ja -hoiakuid mõjutavad nii suhtlemistavades, õppemeetodites, tagasisides, reeglites, tunnivälistes ettevõtmistes, traditsioonides ja rituaalides kui ka füüsilises keskkonnas avalduvad väärtused. See teeb vajalikuks haridusasutuse süsteemse väärtusarenduse, millesse on lisaks töötajatele ja lastele kaasatud ka lastevanemad (Sutrop jt, s.a.; Riiklik programm 2009). Kuna väärtused on seotud praktiliste kogemustega, seega soovides arendada lastes väärtusi, tuleb need muuta võimalikult kogetavataks, luua olukordi, mis õpetavad väärtustama inimesi ja iseend (Veisson & Kuurme 2010).

Töö teoreetilises osas tutvustatakse teemaga seotud põhimõisteid, antakse teoreetiline ülevaade väärtuskasvatusega seonduvatest aspektidest ning avatakse käesoleva juhtumiuuringu keskmises oleva Buratino lasteaia koguperepidutraditsiooni olemus ja taust ning põhjendatakse teema aktuaalsust.

Töö empiirilises osas tutvustatakse töö metoodikat ja valimit, analüüsitakse uurimisandmeid ning esitatakse uurimistulemused ja järeldused.

Uurimustöö tulemusena selgus, et laste väärtushinnangute olulisimateks kujundajateks peetakse nii õpetajate kui lapsevanemate hinnangul eelkõige pere ja kodu - vanemad, õed-vennad, ka vanavanemad.

Hiljem toetavana lisandub väärtuste kujundajana keskkond, kus laps kõige sagedamini viibib - lasteaed, sealt edasi juba kool, sõbrad, õpetajad ja kõik, kellega laps kokku puutub. Sealjuures võib laps omandada nii häid kui halbu väärtusi.

Tulemuste põhjal võib järeldada, et õpetajate ja lapsevanemate arusaamad laste väärtuste kujunemisest suures osas ühtivad. Kõige enam väärtustasid õpetajad ja lapsevanemad laste väärtuste kujundamisel sotsiaalsete suhete arendamist - oskust märgata teist last ja kaaslastega arvestada. Samu väärtusi toetab õpetaja ja lapsevanemate hinnangul ka koguperepidude traditsioon, mille põhiliseks eesmärgiks on perede ja pereväärtuste hoidmine ja toetamine ja sotsiaalsete oskuste kujundamine. Samuti kannavad lasteaia koguperepeod endas neid üldinimlikke moraalseid, kultuurilisi ja ühiskondlikke väärtusi, tehes seda läbi tantsu, muusika ja positiivse esteetilise õhkkonna. Seetõttu on autori arvates oluline neid traditsioone säilitada ja tõsta teadlikkust nende väärtuskasvatustlikest võimalustest.

Käesoleva töö eesmärgiks olnud soov selgitada välja õpetajate ja lapsevanemate arusaamad väärtuskasvatusest ning kuidas erinevad sihtgrupid - õpetajad ja lapsevanemad tajuvad väärtuste avaldumist lasteaia koguperepidude traditsioonis ning sellega seotud protsessides sai täidetud.

Uurimistöö praktiline väärtus ja edasised suunad

Uurimistulemused on lasteaiale ja õpetajatele väärtuslik tagasiside ning tähtis eneseanalüüsi seisukohalt. Aitab teadvustada probleeme, võimalikke kitsaskohti ning annab teavet lastevanemate ootustest lasteaia väärtustegevustele nii igapäevasel laste arendamisel kui koguperepidude traditsiooniga jätkamisel. Positiivne tagasiside innustab ning tõstab motivatsiooni edasi tegutsemiseks. Samuti aitab teadvustada, milles ollakse õigel teel. Kõige kõrgemalt hindasid õpetajad ja vanemad koguperepidude mõju sotsiaalsete oskuste arendamisele ja pereväärtuste hoidmisele. Vajadusel tugevdada ka lasteaia ja kodu vahelist koostööd ning korraldada väärtuspõhiseid koolitusi.

KASUTATUD ALLIKAD

- Berkowitz, M.W. (2009). Teaduspõhine iseloomukasvatus. M.Pöder, M. Sutrop, P. Valk (Koost), *Väärtused, iseloom ja kool: Väärtuskasvatuse lugemik*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 193-213.
- Berkowitz, M & Bier, M.(2009). Iseloomukasvatuse interpersonaalsed juured. M.Pöder, M. Sutrop, P. Valk (Koost), *Väärtused, iseloom ja kool: Väärtuskasvatuse lugemik*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 289 – 311.
- Blaubrück, A.-L.(2013) *Väärtuskasvatus koolis Tartu Linna koolide III kooliastme õpetajate ja õpilaste hinnangutel*. [Hariduskorralduse kutsemagistritöö] Tartu: Sotsiaal- ja Haridusteaduskond, Haridusteaduste instituut.
- Cooper, M., Burman, E., Ling, L., Razdevsk-Pucko, C. & Stephenson, J. (2009). Praktilised strateegiad väärtuskasvatuses. M.Pöder, M. Sutrop, P. Valk (Koost), *Väärtused, iseloom ja kool: Väärtuskasvatuse lugemik*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 146-190.
- Eisenschmidt, E., Aro, V., Kitsing, M., Punga, A., Salumaa, T., Tereping, M., Tiisvelt, L., Õun, T. (2011). *Lapse arengu toetamine lasteaias*. Isehindamine. Õppe- ja kasvatustegevustegevuse analüüsimine ning hindamine. Tallinn.
- Eesti Entsüklopeedia*. (s.a) Külastatud aadressil:
[http://entsyklopeedia.ee/artikkel/vaartus_\(filosoofia\)1](http://entsyklopeedia.ee/artikkel/vaartus_(filosoofia)1)
- Eesti Inimarenguaruanne*. (2008). Külastatud aadressil:http://www.kogu.ee/public/EIA08_est.pdf
- Eyre, L., & Eyre, R. (2014). *Kuidas oma lastele väärtusi õpetada*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus.
- Harro-Loit, H. (Koost.) (2011). *Väärtusarenduse analüüs - miks ja kuidas?*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus.

- Hytönen, J. (2000). *Lapsekeskne kasvatus*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Hujala, E. (2004). *Uuenev alusharidus*. Tallinn: Ilo.
- Kalmus, V., Masso, A. & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil: <https://sisu.ut.ee/samm/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kelner, K. (2012). *Haapsalu I keskkooli Muusikateater „Pöialpoiss“ õpilaste väärtushoiakute kujundajana* [magistritöö] Tallinn.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. VVm 2008 nr.87.RTI, 11.06.2008, 23, 152. Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>
- Kuurme, T. (2011). Väärtusparadoksides, väärtusvalikutest ja väärtusvõimalustest erinevate pedagoogiliste kontseptsioonide näitel. T. Kuurme (Koost.). *Kõneldud ja elatud väärtused erinevates pedagoogilistes kultuurides*. Tallinn: TallinnaKasvatusteaduste Instituut, 71-103.
- Kera, S. (2004). *Üheskoos teel*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Kõõra, K. (2012). *Koolieelsete lasteasutuste õpetajate ja lastevanemate arusaamad väärtuskasvatusest*. [bakalaureusetöö] Tartu. Sotsiaal- ja Haridusteaduskond, Haridusteaduste instituut.
- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.
- Lage, M. (2013). Vägivallavaba kool. M. Sutrop (Koost), *Väärtuspõhine kool. Eesti ja maailma kogemus*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 348 – 353.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M. & Strömpl, J. (2014). K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil: <http://samm.ut.ee/intervjuu>
- Liimets, H. (2001). *Kuidas õppeprotsess kasvatab?* Tallinn: TPÜ Kirjastus
- Ling, L. (2013). Väärtuskasvatus: toimijad ja toimimine. Austraalia kogemus. M. Sutrop (Koost), *Väärtuspõhine kool. Eesti ja maailma kogemus*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 78 – 91.

- Muldma, M. (2010). Muusikaõpetus väärtuskasvatuse osana. Rmt. M. Veisson (Koost.). *Väärtused koolieelses eas: Väärtuskasvatus lasteaias*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, 75-85.
- Muldma, M. & Kiilu, K. (2012). Teacher's View on the Development of Values in Music Education in Estonia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 45, 342-350.
- Neeme, M. (2011). Väärtuskasvatus toib läbi (kooli)elupraktika. T. Kuurme (Koost.). *Kõneldud ja elatud väärtused erinevates pedagoogilistes kultuurides*. Tallinn: Tallinna Kasvatusteaduste Instituut, 142 – 160.
- Paide, L. (2012). *4-6 aastaste laste vanemate ja õpetajate hinnangud väärtuskasvatusele Tartu lasteaedade näitel*. [bakalaureuse töö]. Tartu. Sotsiaal- ja Haridusteaduskond, Haridusteaduste instituut.
- Peterson, T., Suur, S., Õun, T. (2010). Väärtused lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuses. M. Veisson (Koost), *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 87 – 106.
- Puhmaste, K. (2005). *Muusika traditsioonide ja inimsuhete tähtsus koolikultuuri kujunemisel (Kalamaja põhikooli näitel)* [Bakalaureuse töö].
- Põhikooli riiklik õppekava, 2010. Külastatud aadressil:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13273133>
- Rand, K. (2013). *Õpetajate arusaamad väärtuskasvatust toetavatest tegevustest lasteaias*. Tallinna Ülikool: Kasvatusteaduste Instituut. [Magistri töö].
- Randma, L. (2013). Klassijuhataja ja tugispetsialistide koostööst koolis. M. Sutrop (Koost), *Väärtuspõhine kool. Eesti ja maailma kogemus*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 289 – 292.
- Riiklik programm (2008) „Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009- 2013“. M. Sutrop, P. Valk, K. Velbaum (Koost), *Väärtused ja väärtuskasvatus. Valikud ja võimalused 21. Sajandi Eesti ja Soome koolis*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 457-486.

Rämmer, A. (2009). Eesti koolinoorte väärtused. M. Sutrop, P. Valk, K. Velbaum (Koost), *Väärtused ja väärtuskasvatus. Valikud ja võimalused 21. Sajandi Eesti ja Soome koolis*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 83-117.

Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil: <http://samm.ut.ee/valimid>

Saart, K. (2013). *Väärtuskasvatus koolis ja selle võimalused ainetunnis (bioloogia tunni näitel)*. Tartu: Sotsiaal- ja Haridusteaduskond, Haridusteaduste instituut.

Schihalajev, O. & Jung, N. (2012). Erinevad väärtuskasvatuslikud lähenemised. O. Schihalajev (koost). *Õppemeetodid väärtuskasvatuse teenistuses - miks ja kuidas?* Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 14-24.

Schiller, P., Bryant, T. (2009). *Väärtuste raamat*. Riia: Studium.

Schwartz, M. (2013). Iseloomukasvatus Ameerika Ühendriikides. M. Sutrop (Koost), *Väärtuspõhine kool. Eesti ja maailma kogemus*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 48-77.

Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture, 2(1)*. Külastatud aadressil: <http://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1116&context=orpc>

Strömpl, J. (2014). Juhtumiuurimus. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil: <http://samm.ut.ee/juhtumiuurimus>

Sutrop, M. (2009). Väärtusmaastikud eesti ja soome koolis. M. Sutrop, P. Valk, K. Velbaum (Koost), *Väärtused ja väärtuskasvatus. Valikud ja võimalused 21. Sajandi Eesti ja Soome koolis*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 50-67.

Sutrop, M. (2010). Saatesõna. M. Veisson (Koost), *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 9-25.

Sutrop, M., Harro-Loit, H. & Jung, N. 2013. Kooli väärtusarenduse hindamismudel - miks ja kuidas? M. Sutrop (Koost), *Väärtuspõhine kool. Eesti ja maailma kogemus*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 199-215.

Sutrop, M., Harro-Loit, H. & Jung, (s.a.) N. *Eetikaveeb*. Külastatud aadressil: <http://www.eetika.ee/et/haridus/moraalikasvatus/juhtum/687735>

Tuulik, M. (2006). *Kõlbeline kasvatus*. Tallinn: OÜ Vali Press.

Valdmaa, S. (2010). *Noorte väärtushinnangud Eesti koolides*. Haridus 2/ 2010, 9-12

Veisson, M. & Kuurme, T. (2010). Ülevaade väärtustest, väärtuskasvatusest ja moraalist. M. Veisson (Koost), *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, Tartu Ülikooli eetikakeskus, 9-25.

Väärtusprogrammi jätkuprogramm „*Eesti ühiskonna väärtusarendus 2015–2020*“.
Külastatud aadressil: <http://www.eetika.ee/arendus/programm>

LISAD

LISA 1. INTERVJUUKAVA ÕPETAJATELE

INTERVJUEERITAVA ANDMED:

- Teie vanus ?
- Teie haridus?
- Milline on Teie erialane pedagoogiline tööstaaž?

I VÄÄRTUSE OLEMUS. LASTE VÄÄRTUSTE KUJUNEMINE

1. Mis on Teie arvates väärtus? Miks?
2. Mida Teie kõige enam väärtustate?
3. Miks need loetletud väärtused on Teie jaoks tähtsad?
4. Mil moel lapsed väärtushinnanguid omandavad? Tooge näiteid!
5. Kes on Teie arvates laste väärtushinnangute olulisemad kujundajad?

II VÄÄRTUSED LASTEAIAS . KOOSTÖÖ KODU ja LASTEAIAGA

1. Millised on väärtuskasvatuse eesmärgid lasteaias?
2. Milliseid tegevusi tehakse lasteaias väärtuskasvatuse eesmärkide täitmiseks?
3. Kui oluliseks hindate Te oma töös laste väärtuste kujundamist? Miks?
4. Kuidas seote väärtuskasvatust igapäevatööga? Tooge näiteid!
5. Mis valmistab laste väärtushinnangute kujundamisel kõige rohkem rõõmu?
6. Mis valmistab kõige rohkem probleeme (raskusi)?
7. Kuidas lahendate neid probleeme?
8. Kui oluliseks peate koostööd lapsevanematega laste väärtuste kujundamisel?
9. Milliste tegevuste kaudu näete võimalusi koostööks?
10. Millistele väärtuste kujundamisele Te lasteaias kõige enam tähelepanu pöörate?
Miks?

III KOGUPEREPEOD LASTE VÄÄRTUSTEKUJUNDAJANA

11. Kas ja mil viisil toetavad lasteaia koguperepeod lasteaia väärtuskasvatuse eesmäärke?
12. Milliseid väärtusi kujundatakse lasteaia koguperepidude traditsiooniga? Tooge näiteid
13. Palun kirjeldage ühe koguperepeo eelnevat protsessi, kuidas lastele väärtusi õpetatakse?
14. Millistele väärtustele võiks pidude temaatikaga rohkem tähelepanu pöörata? Miks?
15. Nimetage Teile mõni enam meeldejäädud koguperepidu. Mis oli neis meeldejäädvat.
16. Kirjeldage ühe peo näitel, kuidas sünnib peo stsenaarium, kuidas jaotatakse rollid, kuidas sünnib tervik?
17. Milline on olnud Teile isiklik panus koguperepidude ettevalmistamisprotsessis või organiseerimisel?
18. Kui tähtsaks peate pidude ettevalmistusprotsessis kaasata lapsi arutlema väärtuste üle, mida koguperepeod sisaldavad/kannavad? (nii positiivsete kui negatiivsete?)
19. Millist rolli mängib peo toimumise koht? Miks?
20. Mis valmistab kõige rohkem probleeme (raskusi)?
21. Esitage ettepanekuid, soovitusi koguperepidude ettevalmistamisel ja korraldamisel väärtuskasvatuse aspektist lähtudes

IV LISAVÄÄRTUSED, TAGASISIDE, ÜLDISED HINNANGUD

1. Milline mõju on koguperepidude korraldusprotsessides osalemisel asutuse mikrokliimale/suhetele kolleegidega ?
2. Kas ja mil viisil saate tagasisidet pidude õnnestumise ja tehtud töö kohta lastevanemate poolt? b) Kolleegide poolt? c) Juhtkonna poolt?
3. Kuidas on Teile hinnangul koguperepeod mõjutanud lasteaia mainet?
4. Kas olete väärtuskasvatusalastel koolitustel käinud?
5. Mida on need koolitused Teile andnud? Tooge näiteid!
6. Kas tunnete vajadust väärtusalaste koolituste järele? Miks?

INTERVJUU LÕPETAMINE

- Kas sooviksite veel midagi lisada teemaga seoses?
- Kui mul tekivad lisaküsimused, kas ma saan sinuga veel ühendust võtta?.
- Tänan! Teile vastused olid väga olulised antud tema uurimisel

LISA 2. INTERVJUUKAVA VANEMATELE

INTERVJUEERITAVA ANDMED:

- Teie roll perekonnas? – ema/isa/vanaema/vanaisa
- Teie vanus ?
- Teie haridus?
- Mitu last Teie perekonnast käib/on käinud Buratino lasteaias?
- Miks olete valinud selle lasteaia?

I VÄÄRTUSE OLEMUS. LASTE VÄÄRTUSTE KUJUNEMINE

1. Mis on Teie arvates väärtus? Miks?
2. Mida Teie kõige enam väärtustate?
3. Miks need loetletud väärtused on Teie jaoks tähtsad?
4. Mil moel lapsed väärtushinnanguid omandavad? Tooge näiteid!
5. Kes on Teie arvates laste väärtushinnangute olulisemad kujundajad?

II VÄÄRTUSED LASTEAIAS . KOOSTÖÖ KODU ja LASTEAIAGA

1. Kui oluliseks hindate Te oma töös laste väärtuste kujundamist? Miks?
2. Kui palju Te pöörate väärtuskasvatusele oma töös tähelepanu? Tooge näiteid
3. Mis valmistab laste väärtushinnangute kujundamisel kõige rohkem rõõmu?
4. Mis valmistab kõige rohkem probleeme (raskusi)?
5. Kuidas lahendate neid probleeme?
6. Kui oluliseks peate koostööd lapsevanematega laste väärtuste kujundamisel?
7. Milliste tegevuste kaudu näete võimalusi koostööks?
8. Milliste väärtuste kujundamisele peaks lasteaias kõige enam tähelepanu pöörama?

III KOGUPEREPEOD LASTE VÄÄRTUSTEKUJUNDAJANA

9. Kas ja mil viisil toetavad lasteaia koguperepeod lasteaia väärtuskasvatuse eesmäärke?
10. Milliseid väärtusi kujundatakse lasteaia koguperepidude traditsiooniga? Tooge näiteid

11. Palun kirjeldage ühe koguperepeo eelnevat protsessi, kuidas lastele väärtusi õpetatakse?
12. Millistele väärtustele võiks pidude temaatikaga rohkem tähelepanu pöörata? Miks?
13. Nimetage Teile mõni enam meeldejäädud koguperepidu. Mis oli neis meeldejäädvat.
14. Kirjeldage ühe peo näitel, kuidas sünnib peo stsenaarium, kuidas jaotatakse rollid, kuidas sünnib tervik?
15. Milline on olnud Teie isiklik panus koguperepidude ettevalmistamisprotsessis või organiseerimisel?
16. Kui tähtsaks peate pidude ettevalmistusprotsessis kaasata lapsi arutlema väärtuste üle, mida koguperepeod sisaldavad/kannavad? (nii positiivsete kui negatiivsete?)
17. Millist rolli mängib peo toimumise koht? Miks?
18. Mis valmistab kõige rohkem probleeme (raskusi)?
19. Esitage ettepanekuid, soovitusi koguperepidude ettevalmistamisel ja korraldamisel väärtuskasvatuse aspektist lähtudes

IV LISAVÄÄRTUSED, TAGASISIDE, ÜLDISED HINNANGUD

1. Milline mõju on koguperepidude korraldusprotsessides osalemisel asutuse mikrokliimale/suhetele kolleegidega ?
2. Kas ja mil viisil saate tagasisidet pidude õnnestumise ja tehtud töö kohta lastevanemate poolt? b) Kolleegide poolt? c) Juhtkonna poolt?
3. Kuidas on Teie hinnangul koguperepeod mõjutanud lasteaia mainet?
4. Kas olete väärtuskasvatusalastel koolitustel käinud?
5. Mida on need koolitused Teile andnud? Tooge näiteid!
6. Kas tunnete vajadust väärtusalaste koolituste järele? Miks?

INTERVJUU LÕPETAMINE

- Kas sooviksite veel midagi lisada teemaga seoses?
- Kui mul tekivad lisaküsimused, kas ma saan sinuga veel ühendust võtta?.
- Tänan! Teie vastused olid väga olulised antud tema uurimisel

LISA 3. KATKEND TRANSKRIPTSIOONIST

Aga...nii...ma tahan öelda ühe negatiivse asja, mis sa võid sisse panna rõõmuga.(*viibutab sõrme*) Valga linna juhtkonna külm suhtumine nendesse pereüritustesse. Ja niisama maavanema poolt, et ta on saalis... Linnavalitsuse esindaja ei olnud leidnud aega tulla, kuna ta oma laps enam lasteaias ei käi.

MINA: Teie arvates peaks sellistel suuremastaabilistelt üritustel...

VASTAJA: (jätkab minu lauset) Peaks olema ikka linnavalitsusest ka ikka inimesed...ja keegi peaks tunnustama ja tänama neid õpetajaid. Õpetajad on samasugused inimesed ja vajavad tunnustust ja positiivsust.... ja et osatakse nende tööd hinnata. Kuna palgaga seda tööd ei hinnata, siis verbaalseltki võiks mingid tänusõnad öelda. Ühel aastal ta käis....ta tänas vanemaid ja lapsi...aga õpetajaid ta ei tänanud. Ma vaatan sellelt seisukohalt, et õpetajaid ta ei tänanud. ...Ja siis, kui oma last ei olnud, ta ei leidnud üldse aega.... Kuusk oli saalis ja Kask oli /*nimed muudetud*/, tõusnud püsti ja öelnud see kolm lauset ära, ...lihtsalt lapsevanemate poolt. Tead, ma olin niimoodi, et...kui ma oleks volikogus olnud, siis ma volikogu poolt oleks tänanud, aga kuna ma olen lihtsalt vanaema, siis mulle poleks sobinud see.

MINA: Tegelikult, kui nii mõelda, ei ole keelatud kellelegi see, ükskõik, milline lapsevanem võib püsti tõusta ja öelda, mis ta soovib öelda.. sellist momenti küll lausa pole, et “Kas keegi soovib sõna?” aga ...see poleks kindlasti mitte imelik.

VASTAJA: Aga Mänd /*nimi muudetud*/ suhtes...ja siis ta toob mingi selle väikse koti kommi ...ma ei tea, kuidas te lasteaias peale neid jagasite, neid Draakoni-komme. Esiteks...vanavanemana...niisuguseid komme ma ei luba oma lastelastele üldse anda. Ja tema siis premeerib seal siis nende Draakoni-kommidega , mis on kahjulikud. No muidugi neid oli nii vähe, et kas te ..saagisite neid vahepeal pooleks või.. ☺

LISA 4. KATEGOORiate JAOTUSE TABEL

Alakategooriad	Üldkategooriad	Peakategooriad	
Isiklikud väärtushinnagud ja arusaamad väärtuse olemusest	Arusaamad väärtustest ja väärtuste kujunemisest	VÄÄRTUSED JA VÄÄRTUSTE KUJUNEMINE	
Olulisemad tegurid ja mõjutajad laste väärtuste kujunemisel			
Väärtuskasvatuse eesmärgid lasteaias	Lasteaed väärtuste kujundajana		
Õpetajate väärtuskasvatuslikud tegevused			
Probleemid väärtuste kujundamisel ja nende lahendamine			
Vanemate arvamused väärtustest, mida lastes kujundada			
Koostöö kodu ja lasteaia vahel, arusaam koolituste vajalikkusest			
Koguperepidudega edastatavad väärtushinnangud	Koguperepeod väärtuste kandjana		KOGUPEREPEOD VÄÄRTUSTE KUJUNDAJANA
Pidude jäädvustamise väärtus			
Pidude toimumiskoha olulisus			
Väärtuste õpetamine koguperepidude ettevalmistusprotsessis			
Kaasamine, koostöö kõigi osapoolte vahel			
Üldised hinnangud pidudele	Tagasiside koguperepidudele		
Probleemid, murekohad, negatiivsed aspektid seoses pidudega			
Ettepanekud, soovitusel, tähelepanekud			

LISA 5. DVD BURATINO LASTEAIA KOGUPEREPIDUDEST

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Jaana Oberst (sünniaeg 03.02.1977)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Õpetajate ja lapsevanemate arusaamad laste väärtute kujunemisest Valga lasteaed Buratino näitel“, mille juhendaja on Marvi Remmik
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **16.05.2016**